

Hiring Helpers for Parental Care to be Paid in Cash in Cases of Great Need

Rabbi Rahel Berkovits and Rav Dr. Meesh Hammer-Kassoy

YCT Kollel (2022)

Question:

My 90 year mother, may she live and be well, needs help with many activities of daily living, including bathing, toileting and transferring. She recently hit the \$300,000 home healthcare ceiling on her long term health care insurance policy, but feels strongly that she wants to stay at home and age in place. Medicaid is providing 12 hours of *weekly* care, but she needs a caregiver *everyday* to help her with personal care and basic functioning. Because my mother has very limited funds and has now extinguished her savings, my husband and I have personally been paying \$28 an hour to hire an additional caregiver from an agency so that someone can be with her from 8am-4pm everyday. I know my mother feels guilty burdening us in this way and tries to hide her need from me. However, after a chance comment by her carer, I realized that the situation was significantly worse than I thought. My mother was having the attendant put her in bed at 4pm before she left because my mother was worried about falling while getting into bed by herself. Besides the emotional and physical trauma of being alone in bed for so many hours, my mother was also not eating a proper dinner. I now realize that she really needs someone to be with her until the evening hours when she is safely in bed.

Our home health caregiver recommended a friend who is available to supplement those needed hours. The friend already works through the agency 30 hours per week and so I feel comfortable that she would do a good job. However, for those few hours a day that I would like to hire her, she does not want to go through the official channels and will only take the job if I pay her “privately” (ie “under the table”) \$20 an hour. She says that working through the agency she is only paid \$14.50 an hour and this comes with a significant tax burden (state and federal income tax, Medicare tax, Social Security tax). It will only be worth her while to take on the extra work if she makes a bit more in hand and “saves on taxes.” Agreeing to her terms would benefit my mother as it would allow me to hire the caregiver for a few more hours a week than I had originally budgeted, thus not forcing my mother to go to bed before she is ready.

My stress level is high. Besides the financial strain- we also have four kids in day school, and we have already asked for financial aid- I feel anxiety and guilt that I am not able to care for my mother myself, but we can not afford to lose my income. I am extremely worried that something dangerous might happen to her during those evening hours that she is left alone, and I desperately want to give her the proper care that she needs and deserves.

Would it be permissible to pay the caregiver these additional hours in cash?

Response:

We feel your pain. Caring for aging parents is so challenging. We are impressed by your concern to do right by everyone involved. To answer your question properly there are a number of different halakhic and ethical factors that we need to take into consideration. Your obligations to care for your mother, your obligations to the rights of the home care worker, and your obligation to follow the laws of the land by paying taxes are all competing values that we need to analyze and understand in order to properly answer your question. We want to consider these questions at both the technical legal level and as questions of Jewish values by which we live our lives.

I. The Mitzvah of *Kibud Horim*- Honoring your Parents

Introduction

It is commendable that you would like to provide the best possible care for your mother. Honoring and caring for one's parents is a positive mitzvah from the Torah (Exod. 20:12, Lev. 19:3, Deut. 5:16) and is of such importance¹ that it is analogous to honoring the Divine². Its reward brings long life and "the principal remains for one in the world to come" (M. *Peah* 1:1). Although the Talmud³ list some examples for how one can honor one's parents many think that the mitzvah has no definite quantity⁴ and is shaped by the parents' own feelings of honor and dishonor and the cultural norms of respectful behavior⁵.

Despite the mitzvah's importance, it is tremendously difficult⁶ to fulfill properly. Precisely because the requirement has no defined quantity and is based on the parent child relationship this situation can be both emotionally and physically taxing for the child. The Talmud itself acknowledges this challenge and states "Fortunate is one who never saw them [his father and mother]"⁷ for it is so demanding to fully fulfill this mitzvah appropriately⁸. The core requirements of honor stated by

¹ רמב"ם הלכות ממרים פרק ו:א
כבוד אב ואם מצות עשה גדולה

² תלמוד בבלי מסכת קידושין דף ל עמוד ב
ת"ר נאמר: כבוד את אביך ואת אמך, ונאמר: כבוד את ה' מהונך, הוה הכתוב כבוד אב ואם לכבוד המקום; נאמר: איש אמו ואביו תיראו, ונאמר: את ה' אלהיך תירא ואותו תעבוד, הוה הכתוב מוראת אב ואם למוראת המקום; נאמר: מקלל אביו ואמו מות יומת, ונאמר: איש איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו, הוה הכתוב ברכת אב ואם לברכת המקום; אבל בהכאה - ודאי אי אפשר; וכן בדין, ששלשתן שותפין בו. ת"ר, שלשה שותפין הן באדם: הקדוש ברוך הוא, ואביו, ואמו, בזמן שאדם מכבד את אביו ואת אמו, אמר הקדוש ברוך הוא: מעלה אני עליהם כאילו דרתי ביניהם וכבדוני.

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף נ עמוד א
שכן הוקש כבודן לכבוד המקום! -

³ תלמוד בבלי מסכת קידושין דף לא עמוד ב
ת"ר: איזהו מורא, ואיזהו כיבוד? מורא - לא עומד במקומו, ולא יושב במקומו, ולא סותר את דבריו, ולא מכריעו; כיבוד - מאכיל ומשקה, מלביש ומכסה, מכניס ומוציא.

⁴ ר"ש מסכת פאה פרק א
והא דלא תנא נמי כבוד אב ואם משום דאי בגופו בכלל גמילות חסדים הוא ואי בממונו למאן דאמר משל אב (קדושין דף לב. כל הענין) היינו בגופו אבל למאן דאמר משל בן קשה ושמה למטה יש לו שיעור אפי' מדאורייתא ויתכן לומר שלא בא לומר בירושלמי דלא מיתוקם גמ"ח דמתני' בממונו למאי דפרשין דמתני' איירי מדאורייתא:

בית הבחירה (מאירי) מסכת קידושין דף לא עמוד א
כבוד אב ואם אין לו שיעור ולא עוד אלא שאף אומות העולם שאין מצווין בו מקיימים אותו בלא שיעור

ספר יראים סימן רכא רכב [דפוס ישן - נו]
ואין שיעור למורא וכבוד אלא כל הזהיר הרי זה משובח.

⁵ ספר לרעך כמוד דיני כבוד אב ואם, הרב דוד אריאב, ירושלים א:ח
כללו של דבר, התורה מצווה לכבד את ההורים, ולא נתפשרו בתורה מה הן ניהוגי הכבוד, והכלל הוא שאין לעשות מעשים ולהמנע מעשים שיפגו בכבדם. ומצוה להרבות בכבדם ואין לזה שיעור, הכל תלוי במנהג המקום ובציפיות ההורים אם כבדם נפגע ואם לאו.

⁶ תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת קידושין פרק א
ומצוה חמורה שבחמורות זו היא כיבוד אב ואם

⁷ תלמוד בבלי מסכת קידושין דף לא עמוד ב
אמר רבי יוחנן: אשרי מי שלא חמאן.

⁸ רש"י מסכת קידושין דף לא עמוד ב

tradition that the child should do for their parents entails feeding and bringing them drinks, clothing and dressing them, and escorting them in and out- all these behaviors must be done with a positive attitude and countenance (SA YD 240:4⁹). When these actions were defined, during the time of the Talmud, the assumption was that one would do them for parents of any age and as they were cultural signs of respect. Nowadays, as a general rule, parents forgo that honor, and release their children from this obligation. But as they age, children again have the opportunity to perform these most basic forms of honoring their parents. As a parent becomes older and possibly weaker and frail these required actions become the basic essential needs of day-to-day care. Even in the healthiest parent-child relationships, such a relationship of dependence can be extremely draining and time consuming for the child- especially when the parent needs round the clock care and attention. Some elderly choose to move to an assisted care facility, but for others the best solution, as you described in your situation, is that the child/children help the parent by hiring a home health attendant to serve these basic and essential care needs of the parent (the halakhah generally assumes that the financial responsibility for this cost lies primarily with the parent).

Is *Kibud Horim* a Mitzvah that Someone Else Can do in Place of the Child?

The short answer to this question is that halakhically the child can hire another to care for their parents. There are two different ways of halakhically thinking about this question.

A. *Kibud Horim* is a specific physical obligation on the child requiring the legal principle of *shlihut* to be done by another.

Some authorities think about this question within the larger framework of appointing a *shaliyah*, messenger, to perform any mitzvah. Is honoring one's parents a bodily mitzvah that only the person themselves can do, like the mitzvah of *tzitzit*, or can the child appoint a *shaliyah*, to act on their behalf similar to the case of making a legal purchase or lighting Hannukah candles, which can be enacted by an emissary? Except for actions such as showing respect, such as standing for the parent¹⁰ which must be done by the child themselves, the actions of physical care, like all other positive mitzvot, that can be done with a *shaliyah*. Halakhically the messenger is an extension of the person instructing them - *shluho shel adam kemoto* (M Ber. 5:5)- and thus the child can halakhically hire an attendant to care for their parent¹¹. However, as with other mitzvot, it is always preferable and ideal to perform the mitzvah oneself, especially in a case where that is what the parent desires. Despite this ideal of personal care by the child, often the situation is complex and there are other factors, which will be discussed below, that should be taken into consideration.

אשרי מי שלא חמאן - שאי אפשר לקיים כבודם ככל הצורך והוא נענש עליהם

⁹ שולחן ערוך יורה דעה הלכות כבוד אב ואם סימן רמ סעיף ד

איזהו כבוד, מאכילו ומשקהו, מלביש ומכסה, מכניס ומוציא. ויתנו לו בסבר פנים יפות, שאפילו מאכילו בכל יום פטומות והראה לו פנים זועפות, נענש עליו. הגה: וכן להיפך, אם מטחין אביו ברחיים, וכוונתו לטובה כדי שינצל אביו מדבר קשה יותר מזה, ומדבר פיוסים על לב אביו ומראה לו שכוונתו לטובה עד שיתרצה אביו לטחון ברחיים, נוחל עולם הבא (גמרא ורש"י פ"ק דקדושין וירושלמי) וישמשו בשאר דברים שהשמש משמש רבו.

¹⁰ ילקוט יוסף כיבוד אב ואם פרק ב: כח

ופשוט שמצות קימה בפני אביו ומצות מורא לא שייך לקיימם על ידי שליח.

¹¹ ילקוט יוסף כיבוד אב ואם פרק ב: כח

מצות כיבוד אב ואם הרי היא ככל מצות עשה, שמועיל לעשותן על ידי שליח, דשלוחו של אדם כמותו. ועל כל פנים גם בכיבוד אב ואם אנו אומרים מצוה בו יותר מבשלוחו. ואפילו אם היה הבן תלמיד חכם ישתדל לעשות המצוה בעצמו, אך אם אביו מצוה עליו לשרתו, והדבר קשה על הבן מאיזו סיבה, רשאי לכבדו על ידי שליח, ויוצא ידי חובת המצוה. ואם ההורים מקפידים שדוקא הבן ישמש אותם, יש אומרים שחייב הוא לשמשם בכבודו ובעצמו, ולא על ידי שליח, שאם יסרב לכבדם בעצמו יעבור על איסור מורא.

The Talmud tells us of an incident in which it was so challenging for R. Assi to meet his mother's needs that he ran away to the land of Israel and left her behind¹², presumably in the care of others. The earliest explicit tradition of hiring others to care for a parent is the Rambam's ruling in a case where the parent has lost their full intellectual and mental capacities and is too difficult for the child to deal with the situation, and so they may leave the parent in the care of others¹³. His view is codified by those that come after him (SA YD 240:10¹⁴).

Throughout the ages and particularly in the modern day, there are additional reasons why a child might need to hire care for their parent. If the child lives far away from the aging parent, then they may hire another¹⁵. If care of the parent will take too much time away from the child's livelihood¹⁶ or if it will put too much strain on the child's home and family life and/or if their spouse protests the idea¹⁷, then the child may hire an attendant for their parent. If caring for the parent will be so emotionally taxing that the child will become sick or depressed¹⁸ or if the parent's treatment of the child is painful and belittling, then it is better to hire¹⁹ another to act in the child's place.

¹² תלמוד בבלי מסכת קידושין דף לא עמוד ב
רב אסי הוה ליה ההיא אמא זקינה, אמרה לוי: בעינא תכשיטין, עבד לה. בעינא גברא, נייעין לך. בעינא גברא דשפיר כותך, שבקה ואזל לארעא דישראל.

See also BT *Kiddushin* 33a where for the mitzvah of *m'pnei savah takom* Abaye actively helped elders himself and Rava and R. Nahman sent agents and servants to do it for them.

¹³ רמב"ם הלכות ממרים פרק ו הלכה י
מי שנטרפה דעתו של אביו או של אמו משתדל לנהוג עמהם כפי דעתם עד שירוחם עליהן, ואם אי אפשר לו לעמוד מפני שנשתטו ביותר יניחם וילך לו ויצוה אחרים להנהיגם כראוי להם.

The Ra'avad disagrees with Rambam for he does not understand who would be able to do the job if the child could not.

+ /השגת הראב"ד/ מי שנטרפה דעתו של אביו וכו' יניחם וילך לו ויצוה אחרים להנהיגם כראוי. א"א אין זו הוראה נכונה אם הוא ילך ויניח לו למי יצוה לשמרו, עכ"ל.

In response to the Ra'avad's challenge many *poskim* think that the Rambam was ruling in a case where the child would need to tie up the parent to protect them from themselves and in that situation, it is better for the child to hire another to do the job. See *Arukh HaShulhan* YD 240:32; *Shu"t Shevet Halevi*, 2:111; and *Shu"t Tziz Eliezer* 12:59)

¹⁴ שולחן ערוך יורה דעה הלכות כבוד אב ואם סימן רמ סעיף י
מי שנטרפה דעת אביו או אמו, משתדל לנהוג עמהם כפי דעתם עד שירוחם עליהם. ואם אי אפשר לו לעמוד, מפני שנשתגעו ביותר, ילך לו ויניחם, ויצוה.

¹⁵ ילקוט יוסף כיבוד אב ואם פרק ב: כח
על הבן להשתדל מאד לקיים המצוה בעצמו, אלא אם כן הוא דר בעיר אחרת וכדומה, שאז יקיים המצוה על ידי שליח.

¹⁶ שו"ת שבט הלוי חלק ב סימן קיא
ודוקא דאית לוי לבן מזונות וכו'. עיין ביאור הגר"א אות י"ד. וכוונתו לעני"ד דעיקר הפי' ברמ"ה שהביא הטור כמש"כ רבינו ירוחם בשמו דלעולם אינו מחויב לבטל ממלאכה עד כדי שיביא עצמו לידי מחזיר על הפתחים אפילו יש לו כדי פרנסת יום אחד, דכל שיבא לידי מחזיר עה"פ כבר הוא בכלל מ"ש משל אב לא משל בן,

¹⁷ שו"ת שבט הלוי חלק ט סימן קצז
מכ"מ גם הראב"ד מודה דאם יכול להשתמר ע"י אחרים כגון במושב זקנים או בבי"ח שהם נעשים לכך לטפל בכיו"ב, משא"כ אצל הבן בבית שגורם הפרעת שלום בית ובטול הפרנסה, שרשאי הבן להטיל על המושב זקנים, ואעפ"י שאולי הם לא יטפלו כמו הבן גם בנידון הרמב"ם והראב"ד פשוט שאחרים לא יעשו כמו הבן ממש, ואעפ"י ששם הבן לא הי' יכול לעמוד בהמצוה, וכאן בני"ד הבן רוצה לעשות המצוה מכ"מ לאידך גיסא כיום שאפשר ע"י אחרים והוא משתדל בזה ע"י האחרים, ואם עושה בעצמו גורם רעה לביתו ולשלום בית יראה יותר דיעשה ע"י אחרים, מלבד שאם יש חשש שבבית מושב זקנים יגרמו ח"ו להאב נזק ממש או יקצרו ימיו.

¹⁸ ילקוט יוסף כיבוד אב ואם פרק ט: מא
ולפיכך אב זקן הזקוק שיטפלו בו כל הזמן, ועל ידי כך הבן יצטרך להיות זמן רב עם אביו, וזהו צער גדול וממושך בשבילו, אף על פי כן מחוייב בזה מצד כיבוד אב ואם. אך יכול לעשות כן גם על-ידי שליח. אולם אם כיבוד אב ואם גורם שיפול למשכב ויחלה, פטור מקיום מצוה זו, כשאין אפשרות לעשות כן על ידי שליח.

¹⁹ פוסקים ותשובות ס' רמ הלכות כיבוד אב ואם- קיום מצות כיבוד ע"י שליח

The question of whether it is essentially more honorable for the parent to have another person, instead of the child, attend to the parents' intimate needs, such as bathing and using the bathroom, is not completely clear and seems to depend on the individual parent's personal preferences. For some people having their child bath them might be extremely embarrassing and degrading²⁰ and so they would actively prefer an attendant to do it. Whereas for other people they feel more comfortable if their child would help them with private matters²¹ and for the child to do so would be an act of honor²².

In any situation where the child giving care might cause injury, or an affront to the parent's modesty or honor then it is certainly preferable to hire an attendant. If the hired attendant can actually give better care than the child because they are trained or experienced in care of older adults or have specific medical training²³, then it will be beneficial for the parent if the child hands over the care to another²⁴.

B. *Kibud Horim* is about service, caring for the parent and tending to their needs, not doing specific acts, and thus the child can halakhically arrange for another to attend to the parent.

אמנם אם קשה לבן לשהות הרבה במחציתם, כגון שדר בעיר אחרת וכן אם הוריו מקטינים אותו, כמו שנתבאר באות קודם יכול לצאת חובת מצוה ע"י שליח. ונכון שישלם לשליח דמי טירחה, אע"פ שהשליח מסכים לעשות חנם, כי יש סוברים שאם משלם דמי טירחה נחשב כאילו הוא בעצמו קיים המצווה.

²⁰ הישר והטוב יג הגאון רבי מנחם מנדל שפרן שליט"א עמוד לט

שימוש וסיוע הורים מוגבלים פיזית שאלה ז
יש מהפוסקים שכתבו שרחיצת האב אינו דרך כבוד אלא בזיון ופעולות אלו אכן רצוי להימנע מלעשות לבד

²¹ ילקוט יוסף כיבוד אב ואם פרק ב: כח

ולדינא נראה שאם האב מתבייש שהדבר יעשה על ידי אחר, על הבן להשתדל מאד לקיים המצווה בעצמו,

²² מסכתות קטנות מסכת שמחות פרק יב הלכה יב

עם הכל אדם נכנס לבית המרחץ, חוץ מאביו, וחמיו, ובעל אמו, ורבו שלימדו חכמה, רבי יהודה אומר אם היה אביו זקן או חולה נכנס ומרחיצו, שכך כבודו.

For many *poskin* the view of the *Tana Kama*, which prohibits a son from bathing with his father, is predicated on a concern with *hirurim*, inappropriate sexual thoughts and is the essential halakha. However, they too would agree that in a case of danger of falling it would be appropriate for the child to help the parent bath.

שו"ת שבט הלוי חלק ח סימן ערב

ובאמת י"ל דבזה פליגי ת"ק ור' יהודה דת"ק ס"ל מפני איסור ההורו וע"כ גם במקום צורך אסור, ור' יהודה ס"ל מפני מורא וכבוד האב אסור, וע"כ במקום צורך זה כבודו... איברא במקרה של כבודו שאב חולה זקן מופלג ויש חשש החלקה באמבטי' שהוא בגדר ספק סכנה פשיטא לי דמותר, דאין כאן אביריהו דג"ע להחמיר,

שו"ת מנחת יצחק חלק ד סימן סב

(ח) אמנם, הא פשיטא, דכ"ז היכא דליכא חשש סכנתא, אבל במקום חשש סכנה, פשיטא דשרי,

²³ The question of if a child may perform a medical procedure on the parent is a halakhic question and beyond the scope of this discussion. See SA 241:3 and the discussion that stems from there.

²⁴ נישמת אברהם סימן רמ, אות ה

וני"ל דהאידינא ודאי אפשר לחלק בין אינו מנוסה ויודע איך לשמור ובין אח או מוסד שמלומדים ומנוסים בדבר ויודעים איך לטפל באדם כזה שנטרפה דעות

Some authorities do not think that the mitzvah of *kibud horim* requires any specific bodily acts by the child²⁵. The child fulfills their obligation of treating the parent with respect by arranging for someone else to attend to their needs. With this act the child demonstrates care for their parent. As long as the child sees to it that all of the parent's needs are met, and interacts with them in a manner of honor, they have fulfilled their obligation to the parent. In this view there is no need to enact the laws of *shlihut* as the child themselves is fulfilling the mitzvah by making the arrangements for the parent²⁶. The child should provide the best possible care for their parent, and it does not matter with regards to fulfilling the mitzvah²⁷ if the home attendant is Jewish or not²⁸.

However, also/specifically with this conceptualization of *kibud horim* the child should not completely absent themselves. While the physical needs can more than adequately be performed by the trained professional, the child is not exempt from providing emotional care and support for their parent²⁹. The Talmud makes clear that the interpersonal relationship and the manner in which one interacts with the parent is a defining factor³⁰. Ongoing involvement and the presence of the child is essential for fulfilling the mitzvah. In many situations, specifically hiring another to do the day-to-day physical care opens the child up, both emotionally and practically, to be able to focus on this important personal service³¹. As your mother clearly voiced that it is her desire to age in place in her own home

²⁵ קרן אורה מסכת יבמות דף ו עמוד א
דהמעשה גופא לאו מצוה הוא, אלא הכיבוד הוא המצוה.

²⁶ הישר והטוב יג הגאון רבי מנחם מנדל שפרן שליט"א עמוד לו
שימוש וסיוע הורים מוגבלים פיזית שאלה ז
שאינן מטרת המצוה לעשות את השירות בגופו דוקא אלא מטרתה התוצאה שיקבל האב את השירותים הנדרשים לו ביעילות ובצורה
מכובדת ואין צריך לזה דיני שליחות ויכול לשכור גם לגוי שיעשה מלאכה במקומו והלכך אם אין לאב עדיפות שישעבדו בנו דוקא
ומסתפק גם בעובד זר שנשכר לכך מקיים הבן את חיובו בזה ששוכר עובד שיעשה את המוטל עליו במקומו שכיון שהאב מסתפק בשירות
זה והבן הוא זה שדואג לכך מקיים הבן בזה חיובו ומטעם זה אין ענין של מצוה בו יותר מבשלוחו בכיבוד אב

²⁷ There may be other halakhic issues with having a non-Jewish attendant in the home that are beyond the scope of this discussion.

²⁸ פוסקים ותשובות ס' רמ הלכות כיבוד אב ואם- קיום מצות כיבוד ע"י שליח
ויצווה לאחרים לנהגם כראוי ומדין זה הוכיחו האחרונים ששייך לקיים מצות כיבוד אב ואם ע"י שליח, ויכל לשכור לצורך כך אפילו
גוי שיטפל בצרכיהם, אע"פ שאין שליחות בגוי, מ"מ עיקר המצוה היא התוצאה שיקבלו כל מה שצריכים, ואין צריך לזה דיני שליחות.
For those *poskim* that are in the first camp, who think the halakhic concept of *shlihut* is at play, then it is more difficult to justify
hiring a non-Jew, who cannot function as an emissary for mitzvah performance. To solve this problem the child would possibly be
required to pay the attendant something (see note 19 above) as halakhically in other situations a non-Jewish worker is considered
to be the extension of their employer's hand and can physically perform mitzvah actions on behalf of the Jew, such as building a
railing for his roof. See *Ma'amar Mordokhai Shvi'it Mamarim* 26 and *Shu"t Yehavah Da'at* 6:41.

²⁹ חוט שני הלכות כיבוד אב ואם- מצות כיבוד אב ואם על ידי שליח
עיקר מצוות כיבוד אב ואם במאליכה ומשקו, תכילתו שהבן ידאג שהוריו יקבלו את מה שנצרך להם, כגון מאליכו משקוהו וכיו"ב
שהם יקבלו את המאכל והמשקה, ואם הבן דואג להעביר אליהם את המאכל על ידי שליח, אין זה נגיד כיבוד אב ואם, מכל מקום אין
בו מצות כיבוד בשלימות. אמנם ישנם מצבים שאף בנתינת מאכל לפנייהם יש צורך בנתינת יחס וכבוד לאביו ולאמו, שזה ודאי אי אפשר
על ידי שליח.

³⁰ תלמוד בבלי מסכת קידושין דף לא עמוד א- ב
תני אבימי בריה דרבי אבהו: יש מאכיל לאביו פסיוני וטורדו מן העולם, ויש מטחינו בריחים ומביאו לחיי העולם הבא.

תלמוד ירושלמי (ונציה) מסכת קידושין פרק א דף סא טור ב/ה"ז
יש שהוא מאכיל את אביו פטומות ויורש גיהנם ויש שהוא כודנו לריחים ויורש גן עדן כיצד הוא מאכיל את אביו פטומות ויורש גיהנם
חד בר נש הוה מייכל לאביו תרנגולין פטימן חד זמן אמר ליה אבוי ברי אילין מן לך א"ל סבא סבא אכול ואדיש דכלביא אכלין ומדשין
נמצא מאכיל את אביו פטומות ויורש גיהנם כיצד כודנו בריחיים ויורש גן עדן חד בר נש הוה טחין בריחייא אתא מצוואתא לטחונייא א"ל
אבא עול וטחון תחתיי אין מטת מבזייה טב לי אנא ולא את אין מטת מילקיי טב לי אנא ולא את ונמצא כודנו לריחיים ויורש גן עדן
See also note 9 above.

³¹ מסופר על יהודי שעלה עם אמו האלמנה מחוץ לארץ להתיישב בארץ ישראל, ורצה לשכן את אמו בביתו עם כל משפחתו, כדי שיוכל
לדאוג לכל מחסורה, אך הלך קודם לכן לשאול את פי הגאון החזון איש. אמר לו הרב זצ"ל: לא זו הדרך הנכונה, כי מאחר שישחה עמה

and hiring a home care worker for all those hours enables her to do that safely and with dignity there is another halakhic value that comes into play when considering your question- the meta halakhic value of the concern for human dignity.

II. Kavod Habriot

The Talmud³² unequivocally states the important value of human dignity: “Great is human dignity for it overrides a prohibition in the Torah”. The concern for a person’s feelings of self-respect and pride are paramount; so much so that they can override prohibited acts.

The exact meaning of the phrase “a prohibition in the Torah” and to which prohibition it is referring is a question that the continuation of the Talmud and the subsequent authorities address. Throughout rabbinic discourse different understandings are presented.

A minority view reads the words “prohibition from the Torah” at face value and thinks that for cases where following the law will cause great humiliation or indignity then the need to preserve human honor overrides even a biblical prohibition³³.

The main camp does not agree with this conclusion³⁴ and holds that the need for human dignity only overrides rabbinic prohibitions³⁵. This rule is learned from either one of two different reads of the Talmud.

בקביעות, לא ימלט שברוב הזמן ומרוב המעמסה, לא יפגע פעם בכבודה, ואז יצא שכרו בהפסדו, לכן עדיף שידאג לה לבית משלה, ולכל צרכיה, וישלח לה מבנות המשפחה שיבואו לעזרתה, וכך תהנה היא יותר, ויקיים מצות כיבוד אם כראוי וכחוגן (שאל אביך ויגדך רלב).

³² BT Berakhot 19b, BT Shabbat 81b and 94b, BT Eruvin 41b, BT Megillah 3b, Baba Kama 79b, Menahot 37b.

³³ תוספות מסכת שבועות דף ל עמוד ב
אבל איסורא אין חכמה - בסנהדרין פרק כהן גדול (דף יח:) דפריך גבי כ"ג מעיד מוהתעלמת לא מצי לשנויי הא דמעיד היינו באיסורא דא"כ אפי' מלך נמי דגבי איסורא לא אמרן שתהא אימתו עליך משום דאין חכמה כו' מיהו תימה דהכא ש' ואל תעשה הוא ובפרק מי שמתו בברכות (דף יט:) מוכח דשרי אפי' באיסור דפריך גבי המוצא כלאים בבגדו פושטו אפי' בשוק מהולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו שמתמא למת מצוה משום בזיון המת ומשני ש' ואל תעשה שאני וי"ל דהתם גנאי גדול הוא למת מצוה שאין לו קוברים לכך ש' ואל תעשה שרי תדע דבקרובים לא דחי כבוד דידהו פסח ומילה וכן לפשוט כלאים בשוק גנאי גדול כגנאי מת מצוה להכי פריך מינה אבל הכא גבי עדות ליכא גנאי כל כך ולא שרי באיסורא אפי' בש' ואל תעשה ודמי ליה גנאי דמצא שק או קופה והתם נמי דפריך ממצא שק וקופה מכ"ש פריך וה"מ לשנויי ש' ואל תעשה כדמשני בתר הכי אלא דשפיר משני שאני ממון דאיתיה למחילה או שמא אכתי לא אסיק אדעתיה האי שנויא ועי"ל דכשעושי איסור על ידו לא מיקרי ש' ואל תעשה והכא כדפירש בקונטרס כגון שבאה אשה לפני חכם להתירה לינשא ותלמיד זה יודע שבעלה חי ובממונה שרי אפי' מוציאין ממון על ידו מבעליו שלא כדין ומצא שק או קופה דמייתא ראייה מיניה כגון שרוצה אחר ליטלו והשתא נמי ניחא הא דאיצטריך לשנויי התם שאני ממונה דאיתיה למחילה [ועי' תוס' ב"מ ל: ד"ה אלא].

שו"ת חתם סופר חלק א (אורח חיים) סימן פג
ברם דא צריכא כשהוא מחוייב במצות ולא הגיע לכלל שוטה שדברו בו חכמים בכל מקום ואיננו אלא משום צרכי עוה"ז ועסקיו וכדומה, לכאורה אין ספק שאין להתיר שום איסור בשביל זה ומוטב שיהיה שוטה כל ימיו ואל יהיה רשע שעה א' לפני המקום ב"ה, ומכ"ש שלא נעשה אנחנו איסורא זוטא בשבילו, ואם זה מקרי ספי ליה בידים אסור לנו למספי בידים. ומ"ש מעלתו גדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת מכ"ש דגנאי גדול הוא, וצדד לומר עפ"י דברי תוס' בשבועת העדות [ל' ע"ב ד"ה אבל] דבגנאי גדול אפילו איסור דאורייתא שרי, לא נ"ל דאיהו לית ליה גנאי דאין בש' לשוטה [כב"ק פ"ו ע"ב] ובני משפחתו משום גנאי דידהו שיהי' להם שוטה במשפחה וכי בשביל זה נתיר להם איסורא דאורייתא, ישתקע הדבר ולא יאמר:

³⁴ שולחן ערוך יורה דעה הלכות כלאי בגדים סימן שג סעיף א
הרואה כלאים של תורה על חבירו, אפילו היה מהלך בשוק, היה קופץ לו וקורעו מעליו מיד, ואפילו היה רבו. (וי"א דאם היה הלובש שוגג, אין צ"ל בשוק, דמשום כבוד הבריות ישתוק, ואל יפרישנו משוגג) (טור בשם הרא"ש). ואם היה של דבריהם, אינו קורעו מעליו ואינו פושטו בשוק, עד שמגיע לביתו. וכן בבית המדרש אין צריך למהר לצאת (טור). ואם היה של תורה, פושטו מיד.

³⁵ שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שיב סעיף א

A) That the prohibition under discussion is that of *lo tassur* – “you shall not deviate to the left or the right from that which they tell you” (Deuteronomy 17:11) referring to the biblical commandment that one should not depart from the words of the rabbis- thus teaching that it only rabbinic commandments that may be overridden³⁶. The Rabbis were willing to forgo their interpretation of the law in cases where human dignity would be violated³⁷. B) The biblical prohibition referenced by the Talmud is that of “*v’hetalamta mehem*” “You shall not see the ox of your brother, or his sheep go astray and ignore them; return them to your brother” (Deuteronomy 22:1). The verse discusses the interpersonal commandment of the requirement to return a lost object. Built into the verse itself is the extra clause that one may not ignore the object. The Rabbis learn from this phrase that there are times when one can actually ignore the object and one does not need to return it. The *breita* explains that when a kohen would need to enter a cemetery and become *tameh*, when one is elderly or it would be undignified, or when one would lose more livelihood than the worth of the object then the requirement to return the object is overridden and one should ignore it³⁸. This model that the Torah created then becomes the paradigm for the value of *kavod habriot*, and it is subsequently applied using either an *asmakhta*³⁹ or a *kal v’homer*⁴⁰ to cases of rabbinic prohibitions.

It is interesting to note that this Torah example of concern for human dignity specifically singles out the senior adult, acknowledging that during those years towards the end-of-life one’s needs and capabilities change and tasks that once might have been normative become a challenge to one’s self image.

When caring for your mother and thinking of her needs this Torah value of *kavod habriot* should also be front and center in your mind (as it will be in ours as we answer your question). As she is losing her independence it is all the more important to enable your mother to uphold her dignity. Hiring a home aide respects her autonomy of decision-making that she wants to remain in her home and enables her to still

משום כבוד הבריות התירו לטלטל אבנים לקנה, ואפי' להעלותם לגג עמו דהוי טרחא יתירה, מותר. ומי שיש לו מקום מיוחד לבית הכסא, יכול להכניס עמו אבנים לקנה מלא היד; ואם אין לו מקום קבוע, מכניס עמו כשיעור בוכנא קטנה; ואם ניכר באבן שקנחו בו, מותר להכניסו אפי' הוא גדול הרבה, או אפי' הם הרבה ממלא היד, מותר ליטול כולן דכיון שקנחו בהן הוכנו לכך. הגה: י"א דוקא בחצר מותר לטלטל אבנים (רש"י ס"פ המוציא יין ור' ירוחם נ"יב ח"י"ו). וי"א דאפילו מכרמלית לרה"י נמי שרי, דהא נמי אינו רק איסור דרבנן, ומשום כבוד הבריות התירוהו. (תוספות פרק לולב הגזול והגהות מרדכי פרק הזורק).

³⁶ תלמוד בבלי מסכת ברכות דף יט עמוד ב

תרגמה רב בר שבה קמיה דרב כהנא בלאו דלא תסור. אחיכו עליה: לאו דלא תסור דאורייתא היא! אמר רב כהנא: גברא רבה אמר מילתא לא תחיכו עליה, כל מילי דרבנן אסמכינהו על לאו דלא תסור, ומשום כבודו שרו רבנן.

³⁷ רש"י מסכת ברכות דף יט עמוד ב

כל מילי דרבנן וכו' - והכי קאמר להו: דבר שהוא מדברי סופרים נדחה מפני כבוד הבריות, וקרי ליה לא תעשה - משום דכתיב לא תסור, ודקא קשיא לכו דאורייתא הוא, רבנן אחלוה ליקרייהו לעבור על דבריהם היכא דאיכא כבוד הבריות, כגון לטלטל בשבת אבנים של בית הכסא לקנח (שבת דף פ"א, ב'), או מי שנפסקה ציצית טליתו בכרמלית לא הצריכו להניח טליתו שם וליכנס לביתו ערום (מנחות דף ל"ח, א').

³⁸ תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף ל עמוד א

תנו רבנן: והתעלמת - פעמים שאתה מתעלם, ופעמים שאי אתה מתעלם. הא כיצד? היה כהן והיא בבית הקברות, או שהיה זקן ואינה לפי כבודו, או שהיתה מלאכה שלו מרובה משל חבירו - לכך נאמר והתעלמת מהם.

See also BT Berakhot 19b

³⁹ לבוש אורח חיים סימן שיב

כבר ידעת [ע"י ברכות יט ע"ב] שגדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה שבתורה שהוא לאו דלא תוכל להתעלם, דכתיב [דברים כב, א] והתעלמת מהם, ודרשו בו [ב"מ ל ע"א] פעמים שאתה מתעלם, כגון זקן ואינו לפי כבודו, והכי נמי טלטול דרבנן דאלאו דלא תסור אסמכוהו רבנן ובמקום כבוד הבריות נדחה

⁴⁰ עולת שבת סימן שיב ס"ק א

מ"ש מפני כבוד הבריות וכו'. הטעם משום שגדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה שבתורה, כדילפינן [ב"מ ל ע"א] מלא תוכל להתעלם פעמים שאתה מתעלם וכו', וקל וחומר שתדחה טלטול שאינו אלא מדרבנן:

have independence from you. Continuing to live at home allows your mother to salvage vestiges of her former self and preserves her self-image and self-worth. Respecting her wishes and finding the best help for her preserves her honor and will permit her to live out her final years with dignity in her home as is her desire.

Summary conclusion of the issue of hiring a home attendant for a parent

Hiring a home health attendant is a normative practice for many aging adults and does not signify a sense of disregard for your mother. Rather doing so clearly meets both your mothers' physical needs and satisfies her wishes to age in her own home. Most importantly, this outside help frees you, her child, to give the emotional care and support that she deserves. Your actions clearly embody a fulfillment of the mitzvah of *kibud em*.

Now we must turn to the issue of the home attendant's rights and salary.

III. Our Obligations to Our Home Healthcare giver

Introduction

Alongside our unending obligation to care for our parents, we have a tremendous moral and halakhic responsibility to their caretakers. Jewish tradition is famously concerned with the rights of workers. Jeremiah has harsh words for abusive employers: "Ha! He who builds his house with unfairness and his upper chambers with injustice, who makes his fellow man work without pay and does not give him his wages...Do you think you are more a king because you compete in cedar?" (Jeremiah 22:13-15)⁴¹. The Sages suggest that poor treatment of laborers was a cause for the destruction of the Temple.⁴² A number of mitzvot are directed at protecting the vulnerable workers in their ancient context, including making sure that they are paid on time (Lev. 19:13, Deut 24:14-15), entitled to partake in the bounty that they are harvesting (Deut. 23:25-26), and have appropriate rest (Ex. 20:7-9, Deut. 5:12-15). Hebrew slaves were entitled to share their owner's standard of living.⁴³ Modern authorities have used these ancient precedents as a model to set high standards for modern working conditions.⁴⁴ In many ways, home health caregivers

⁴¹ הוֹי בְּנֵה בֵּיתוֹ בְּלֹא צֶדֶק, וְעֲלִייתָיו בְּלֹא מִשְׁפָּט; בְּרָעָהוּ יַעֲבֹד חֲנָם, וּפָעְלוּ לֹא יִתֵּן-לוֹ. י. הָאֹמֶר, אֲבִנָּה-לִי בֵּית מְדוּת, וְעֲלִיּוֹת, מְרֻנְחִים; וְקָרַע לוֹ, חֲלוּנָי, וְסָפוּן בְּאֶרֶז, וּמִשּׁוֹחַ בְּשֶׁשֶׁר. הִתְמַלֵּךְ, כִּי אֶתָּה מִתְחַרֵּה בְּאֶרֶז

⁴² איכה רבה (וילנא) פרשה א

כח גלתה יהודה... ד"א מעוני, על שעשקו שכר שכיר, כמד"א (שם/דברים כ"ד/) לא תעשוק שכיר עני ואביון, ד"א מעוני, על שגזלו מתנות עני כמד"א (שם) לעני ולגר תעזוב אותם, ד"א מעוני, על שאכלו מעשר עני, ר' ביבי ור' הונא בשם רב, האוכל טבל של מעשר עני חייב מיתה

⁴³ תלמוד בבלי מסכת קידושין דף כב עמוד א

ת"ר: כי טוב לו עמך - עמך במאכל עמך במשתה, שלא תהא אתה אוכל פת נקיה והוא אוכל פת קיבר, אתה שותה יין ישן והוא שותה יין חדש, אתה ישן על גבי מוכין והוא ישן על גבי תבן, מכאן אמרו: כל הקונה עבד עברי, כקונה אדון לעצמו.

⁴⁴ שו"ת עשה לך רב חלק ב סימן סד

אם כך הם הדברים בעבד, כל - שכן הוא בפועל שאינו עבד כלל. ותמיד ידעו חכמי ישראל ובתי - דינים לעמוד לצדו

של הפועל, אף לפני משורת הדין

אגרות הראיה א, עמ' צה-צח

אז היו באמת העובדים הדלים הללו יותר מאושרים וצפניים לעתיד יותר טוב....עכשיו אנחנו צריכים להעלות מוסריות לדאוג בעד חיי העובדים, החומרי והמוסרי.

are the modern model of day laborers. They are a vulnerable population—70% women, women of color, and immigrants—paid low wages often without benefits, for hard labor.⁴⁵

Human Dignity and Custom

The Jewish approach to workers is first and foremost to recognize their immeasurable right to human dignity, as illustrated in this mishnah:

One who hires laborers and demands that they commence early or work late — where local usage is not to commence early or work late he may not compel them. Where it is the practice to supply food [to one's laborers], employers must supply them therewith; to provide a relish, they must provide it. Everything depends on local custom.

It once happened that R. Johanan b. Mathia said to his son, 'Go out and hire laborers.' He went and agreed to supply them with food. But when he returned to his father, the latter said, 'My son, even if you even prepare for them a banquet like Solomon's when in his glory, you cannot fulfill your undertaking, for they are children of Abraham, Isaac and Jacob.⁴⁶ But, before they start work, go out and tell them, "[I hire you] on condition that you have no claim upon me other than bread and pulse." R. Simeon b. Gamaliel said: It was unnecessary [to stipulate thus]; everything depends on local custom. (Mishnah Bava Metzia 7:1)

Don't view your workers as simple day laborers, says Rabbi Johanan ben Mathia, but rather as a nobility, human beings created in the image of God, entitled to more than is humanly possible. If this is the standard that the Torah sets for average workers, how much more should we be preoccupied with our obligation to those caring for our parents! Money can hardly quantify the gratitude that we feel towards the dedicated home health aides who provide loving care and *hessed*, literally preserving the lives of our parents. As discussed above, those caregivers are our emissaries. Halakhic authorities have discussed the extent of our enhanced fiduciary responsibility for such emissaries.⁴⁷ Even if it has some halakhic limits, our moral

⁴⁵ <https://www.nycaringmajority.org/>

⁴⁶ As Levinas says: "But do not be alarmed. We are not in the presence of a racist idea. I have it from an eminent master: Each time Israel is mentioned in the Talmud one is certainly free to understand it" p98

So too, the biblical protection of being paid on time extends to a non-Jews that function according to the Noahide laws:

רמב"ם הלכות שכירות פרק יא
הלכה א – מצות עשה ליתן שכר השכיר בזמנו שנאמר ביומו תתן שכרו וגו', ואם איחרו לאחר זמנו עובר בל"ת שנאמר ולא תבוא עליו השמש ואין לוקין עליו שהרי הוא חייב לשלם, אחד שכר האדם ואחד שכר הבהמה ואחד שכר הכלים חייב ליתן בזמנו ואם איחר לאחר זמן עובר בל"ת, וגר תושב יש בו משום ביומו תתן שכרו ואם איחרו אינו עובר בל"ת.

⁴⁷ שו"ת משפטי עוזיאל כרך ד - חו"מ סימן מג

וכן היא דעת רבינו הרא"ש בתשובותיו (כלל פ"ט ס' ד'): "השואל גוף חברו לעשות לו מלאכתו אינו חייב באונס גופו, אם נשבה או נשברה לו רגלו". דין זה מוצא מן הכתוב: "ואליו הוא נושא את נפשו" שדרשו חז"ל כי לכך הוא נתלה באילן ועולה בכבש ומסכן נפשו כדי לקבל שכר עבודתו. וכך הוא כל דבר שעושה בשכר או שמשאיל גופו למלאכתו חבירו. וכן כתוב בתשובות הרמב"ן המיוחסות להרשב"א (תשובה ב') לאמר: אין המשלח חייב בתשלומי נזק השליח, שלא מצאנו תשלומי נזק אלא

obligation remains strong. We want the best for every individual, but for our parents' caretakers, we are unendingly indebted.

However, for better and for worse, we do not live in an ideal world. Rabbi Yohanan ben Mathia son runs out to warn the workers that they will be served bread and pulse. Underlying his actions is a series of halakhic principles: the power of *minhag*, custom, and the desirability of clarifying conditions even in the face of industry standards, the symbiotic relationship of the employer-employee relationship, the freedom of both parties to consent to employment conditions.

The Mishnah's central point is that *minhag* is binding.⁴⁸ As worker's rights have improved over time, those improved industry standards become binding on employers.⁴⁹

בנזקי עצמו או בנזקי ממונו לפי שפשע בנזקין בשמירת ממונו, אבל בנזק שהגיע לשליח מה הזיק המשלח וכו' וכל שכן אם השליח שכיר שהרי הלך בשכרו דכתיב "ואליו הוא נושא נפשו". והמבי"ט ז"ל (ח"ג סימן קנ"ו) אחרי שהביא את דברי הרשב"א אלה הביא דברי המרדכי, שכתב: שאם ראובן הלך בשליחות שמעון בשכר ונתפס בדרך ולא בסבת שמעון שאין חייב לפדותו, ואם הלך בחנם חייב שמעון לפדותו כדין שואל שחייב באונסין, דשאלה שייכא גם בגוף הבעלים. מתוך כך מסיק המבי"ט שאם נזק השליח נגרם מסבת המשלח חייב המשלח בנזקיו גם לדעת הרשב"א, ואם לא נגרם בסבת המשלח כגון שעלה בכבש או נתלה באילן וכדומה ונהרג אפילו אם הלך בחנם, פטור המשלח גם לדעת המרדכי

⁴⁸ שולחן ערוך חושן משפט הלכות שכירות פועלים סימן שלא

השוכר פועלים ינהג עמהם כמנהג המדינה, ובו ג' סעיפים.
סעיף א - השוכר את הפועלים ואמר להם להשכים ולהעריב, מקום שנהגו שלא להשכים ושלא להעריב אינו יכול לכופו, {א} אפילו הוסיף על שכר, א [כיון שלא התנה כן בשעה ששכר]. הגה: לא היה מנהג בעיר, או שאמר להן: אני שוכר אתכם כדין תורה, {ב} חייבין ב [לצאת מביתם בזריחת השמש ולעשות מלאכה עד צאת הכוכבים (טור ס"ד)].
ג [ובערב שבת, מקדים עצמו לביתו שיוכל למלאות לו חבית של מים] ג [ולצלות לו דג קטן ולהדליק את הנר (שם ס"ה בשם הירושלמי). א ד] לא
היה מנהג בעיר, ה [אבל רוב אנשי העיר באו ממקום שיש שם מנהג, אזלינן בתר מנהג העיר שבאו משם. ו] הלך ממקום שנהגו להשכים ולהעריב
למקום שנהגו שלא להשכים ולהעריב או איפכא, אזלינן בתר המקום ששכר שם הפועלים (נ"י ר"פ הפועלים בשם הירושלמי). ב ואינו קרוי מנהג אלא
דבר השכיח ונעשה הרבה פעמים, אבל דבר שאינו נעשה רק פעם אחת או שני פעמים אינו קרוי מנהג (ריב"ש סי' תע"ה).

⁴⁹ שו"ת עשה לך רב חלק ב סימן סד

ובירושלמי נאמר על משנה זאת: אמר רב הושעיא זאת אומרת המנהג מבטל את ההלכה. שכן, מדת הדין היא, שכיון שהתנה עמהם להשכים ולהעריב, שיהיו חייבים בכך, אלא שגדול כחו של המנהג שבא ומבטל הלכה.

אמת שיש מחלוקת בדבר, לגבי תנאי מפורש, אבל לצורך דיון נושאנו די לנו בביאור העקרון "הכל כמנהג המדינה".

ונפסק כל הנ"ל הלכה פסוקה בשולחן - ערוך (חושן המשפט סי' של"א).

The Right to Regulate vs. Freedom of Contract

The rabbis grant both workers and local governments the right to organize, regulate and collectively negotiate better conditions.⁵⁰ In the case you have described above, your home healthaid is entitled to the customary benefits awarded to workers: Social Security benefits, worker compensation insurance, disability insurance, unemployment insurance and the like.⁵¹ When your mother's carer asks to forgo these benefits, she takes significant risks for herself (as do you). Is it halachically legitimate for you to agree, if your employee decides to forgo these benefits?

The rabbis ask the same question about entitlements granted in the Torah. While the *Tannaim*, Rabbi Yehudah and Rabbi Meir, disagree about whether or not a person should be permitted to forgo their financial Torah rights,⁵² halakha ultimately rules that it is permissible to do so, as discussed in the Gemara (Ketubot 56a, BM 94a).⁵³ Even if they don't explain themselves, we can understand the logic of both sides. We surmise that Rabbi Yehudah felt it should be prohibited since the Torah wants human rights to be inalienable. Pressure can easily be placed on someone vulnerable to forfeit their Torah protections. And

⁵⁰ בבא בתרא ח ע"ב

ורשאים בני העיר להתנות על המדות ועל השערים ועל שכר פועלים ולהסיע על קיצתן

וש"ע ח"מ רלא"כז

רשאים בני העיר לקוץ להם שער לכל דבר שירצו ולהתנות ביניהם שכל מי שיעבור קונסים אותו כך וכך:

רשאים בעלי אומנות (לעשות תקנות בענין מלאכתם כגון) (טור) לפסוק ביניהם שלא יעשה א' ביום שיעשה חבירו וכיוצא בזה וכל מי שיעבור על התנאי יענישו אותו כך וכך: הגה והא דבני אומנות יכולים לתקן ביניהם תקנות היינו כולם ביחד אבל שנים וג' מהם לא מהני (ב"י בשם הר"ן והמגיד פ"ד) בד"א במדינה שאין בה חכם חשוב ממונה על הציבור אבל אם ישנו אין התנאי שלהם (או של כל בני העיר) (טור) מועיל כלום ואין יכולים לענוש ולהפסיד למי שלא קיים התנאי אלא א"כ עשו מדעת החכם: הגה מיהו אם ליכא הפסד לאחרני יכולין לתקן ביניהם מה שירצו (ב"י בשם הר"ן):

Importantly for our case, see Igrot Moshe HM 59 that argues that "all" in the Remah is not meant to be taken literally, but refers to a majority.

⁵¹ <https://www.justia.com/employment/employee-benefits/>

⁵² משנה בבא מציעא ז:10-11

מתנה שומר חנם להיות פטור משבוועה, והשוואל להיות פטור מלשלם, נושא שכר והשובר להיות פטורין משבוועה ומלשלם:

כל המתנה על מה שכתוב בתורה, תנאו בטל.

כתובות ה:1

רבי יהודה אומר, אם רצה, כותב לבתולה שטר של מאתיים, והיא כותבת, התקבלתי ממך מנה, ולא למנה, מנה, והיא כותבת, התקבלתי ממך ומאיר אומר, כל הפוחת לבתולה מאתיים ולא למנה ממנה, הרי זו בעילת זנות:

⁵³ 471- 'חובת מעביד לעובד-בריות, בטיחות ושכר שבות יהודה וישראל, ירושלים תשס"ז עמ', HaRav yehudah Zoldon
75

once some people forgo their Torah rights, the pressure on others to do the same increases, ultimately with the danger of undermining the entire sector. Rabbi Meir emphasized freedom of contract and the autonomous nature of an individual.

These values are relevant in considering both communal rabbinic decrees and secular governmental regulation. Governmental regulation is not generally as liberal as Rabbi Meir in recognizing freedom of contract.⁵⁴ Similarly, modern rabbinical authorities have questioned the extent to which that freedom of contract is circumscribed by the conflicting right of workers and local government to regulate working conditions.⁵⁵ After all, these regulations are designed to protect the rights of workers as a class, which may stand in conflict with the rights of this individual worker. We will treat the question of the halakhic force of secular law below, but a simple reading of the sources would indicate that it is problematic for her to forgo her legal rights, and similarly prohibited for us to consent to these conditions.

Vulnerability as a Halakhic Category

Just the same, a voice within us screams “something isn’t right!” Your helper already has a full time job, in which she pays Social Security, Medicare and income taxes. If she works 40 hours a week through an agency at the average wage of \$14 a week, her pre-tax wages are around \$30,000 a year assuming that she never takes a day off for illness or vacation, and that her primary employer pays her for national holidays (which is not required by law).⁵⁶ There is no way that she can support her family in this way! This reality does not feel like an expression of our Jewish value of *Kavod HaBriot*.

The vulnerability of the worker is a halakhic concern. In the Talmud, Rav explicitly calls favoring the vulnerable worker the right thing to do, and thus it is halakhah.⁵⁷ Following Rav’s lead, Rav Uzziel, in the modern day, adopts a creative approach. The worker undertakes certain risks in her employment, and when she does so willingly, she releases the employer of liability for unforeseen damages. Unfortunately, duress often figures into employment choices of vulnerable individuals who may often be forced to choose between multiple exploitative options. Your home health aide who is already working a full time job for low wages fits into this category. She is driven by financial necessity to take supplemental employment. Rav Uzziel suggests that the employer has to make sure that her consent is full throated by offering

⁵⁴ See R. Avraham Sherman, *Minhag HaMedina beYahasei oved u’mavid*, *Tehumin* 18, 5758, p 242. The Israeli law does not allow this. In the words of Justice A. Barak, such agreements are an injury to public order, and therefore lack legal force. “The parties did not invent the rights and therefore are unable to agree to alter them.” While American law also prescribes limits, the possibility that this situation will change has been recently raised by students of the current Supreme Court.
<https://www.nytimes.com/2022/07/02/business/scotus-lochner-v-new-york.html>

⁵⁵ HaRav yehudah Zoldon, 471-75 חובת מעביד לעובד – בריאות, בטיחות ושכר שבות יהודה וישראל, ירושלים תשס”ז עמ, HaRav yehudah Zoldon

⁵⁶ Waiting to hear from elise whether this will come with holidays and health insurance

⁵⁷ תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף פג עמוד א

רבה בר בר חנן תברו ליה הנהו שקולאי חבייתא דחמרא. שקל לגלימיהו, אתו אמרו לרב. אמר ליה: הב להו גלימיהו. - אמר ליה: דינא הכי? - אמר ליה: אין, למען תלך בדרך טובים. יהיב להו גלימיהו. אמר ליה: עניי און, וטרחין כולה יומא, וכפינן, ולית לן מיד. אמר ליה: זיל הב אגרייהו. - אמר ליה: דינא הכי? - אמר ליה: אין, וארחות צדיקים תשמר.

employment conditions that truly serve her best interest. If the employer fails to do so, they may find themselves morally culpable for damages that might ensue.⁵⁸ Perhaps Rav Uzziel's position could be used as a factor to permit or even require you to agree to your helper's request to be paid "off the books?"

Workers' Rights conclusion

Alongside the imperative of caring for our parents is the imperative of caring for those workers who are standing in our stead and caring for them. Jewish tradition is replete with texts protecting the rights and dignity of workers. The halakhah presents two conflicting principles, freedom of contract and the right of the state and workers organization to regulate working conditions. A simple read of the sources would seem to favor the latter, of fixed required taxes and regulation, which is generally intended to protect workers as a collective, sometimes at the expense of individual freedom. Finally, we raised the question of whether the home health aide's demand to forgo those protective taxes might be considered a mitigating factor as we delve more deeply into the question of the halakhic force of secular law.

IV. The Binding nature of Secular Law: *Dina deMalkhuta Dina*

Introduction

The imperative of human dignity underlies all that we have explored so far: the infinite concern that both our parents and their caregivers are entitled to. Can those imperatives be sufficiently powerful to permit abrogating the United States law and paying our caretakers in cash?

As a matter of principle, obeying the secular law and paying our taxes is not just secular law, it is a halakhic imperative. Mishnah Nedarim permits making a false vow in order to conceal money from the tax collector, and the Gemara declares with shock "How can that be?! Afterall, Shmuel said: the law of the land is the [Jewish] law! (*dina demalkhuta dina*)."⁵⁹ The Gemara resolves that the Mishnah could only have been referring to the case of a rogue tax collector or extortionist, whereas paying legitimate taxes is a mitzvah.⁶⁰ Shmuel's principle is stated four times in the Talmud without objection, and is cited in the Shulhan Arukh.⁶⁰

Shmuel confers religious force to secular legislation. That was true throughout the ages, even as Jews were compelled to live under oppressive authoritarian rule. How much more is this the case today, when we are blessed to live in a democratic country that, as Rav Moshe Feinstein says: "It is a country of *hesed*, whose entire purpose is to improve the lot of its citizens." (IGM HM II:29) With all of its many flaws, being citizens of the United States is a blessing. Anyone who is privileged to be among the givers and not the

⁵⁸ שו"ת משפטי עוזיאל כרך ד - חו"מ סימן מג

מן האמוראנו למדים, כי לא הסירה התורה את האחריות מן בעל הבית במקרי אסון של הפועלים אלא כשהם התמסרו לספק סכנת מיתה מרצונם הטוב, ובעל הבית מלא את תנאי תשלום השכר בשלמותם ובמועדם. אך זכאי הוא הפועל לדרוש בשכר עבודתו, ערובה כספית במקרה מיתה או הטלת מום. ובעל הבית או הקבלן מחויבים להסכים לדרישה זו כדי שלא ילכדו, במקרה אסון, בעוון נשיאת נפש הפועל או שלא יחייב את נפשו בעונש אסון זה שנגרם על ידו ולהנאתו.

⁵⁹ תלמוד בבלי מסכת נדרים דף כז עמוד ב

מתני'. נודרין להרגין ולחרמין ולמוכסין, שהיא תרומה - אף על פי שאינו תרומה, שהן של בית המלך - אף על פי שאינן של בית המלך... ..
גמ'. והאמר שמואל: דינא דמלכותא דינא! אמר רב חנינא א"ר כהנא אמר שמואל: במוכס שאין לו קצבה. דבי ר' ינאי אמר: במוכס העומד מאליו.

⁶⁰ שו"ע חו"מ סימן שסט ו

receivers should feel fortunate to pay taxes according to the letter of the law, as both an upstanding citizen and a good Jew.

Is there room for flexibility when paying taxes?

Obedying the law would seem to be a halakhic imperative which cannot be compromised. However, as Rav Asher Weiss suggests, while secular law is indeed halakha, that does not impute it with the same level of immutability as the Torah:⁶¹

“It would seem, apparently, that the law of the land is not comparable to the laws of God’s perfect Torah (Ps. 19:5). Anything connected to the commandments of the Torah, whether it be of biblical or rabbinic origin, there is no place for compromise, “There is no counsel or cleverness in the face of God” (Proverbs 21:30). But with respect to secular law, it would seem that each case should be considered in context based on its essence.”

We keep secular laws not out of blind authority, as we do with the Torah, but in recognition of their utility and in recognition of the legitimacy and importance of a stable and well functioning government. Now, we need to evaluate the logic for observance of these secular obligations.

Understanding the technical legal violations in paying a worker cash

To consider that question, it will be essential to move beyond the general absolute halakhic and moral imperative to honor the laws of our country and pay our taxes. We need to examine the particular ways that employers do not comply with employment laws when they pay employees under the table.⁶² Specifically:

1. Reporting: The federal, state and local authorities require the employer to report the hire, obtain a federal employer identification number (**FEIN**), fill in a W 4 form (and the employer a w-2), keep records of transactions.⁶³

⁶¹ שו"ת מנחת אשר ב: 123
ועוד אגלה למע"כ מצפוני לבי, דנראה לכאורה, דלא כדיני תורת ד' תמימה דינא דמלכותא. בכל הנוגע למצוות התורה, בין דאורייתא ובין דרבנן, אין כאן מקום לפשרות ואין חכמה ואין עצה ואין תבונה נגד ד', אבל בדינא דמלכותא נראה לכאורה ישלון בכל ענין לפי ענינו ומהותו, ודוגמא לדבר לגבי חוקי התנועה. הלא ידוע דאין לעבור כביש ברמזור אדום, וכי נאמר דאדם העומד באמצע הלילה במעבר חצייה והוא רואה בעליל שאין כל רכב מתקרב למקום ואין שום צד סכנה אף על הצד הרחוק וגם אין איש רואה ואין חשש שילמדו ממעשיו ויבואו לידי סכנה, וכי אסור לו על פי התורה לעבור הלא מסתבר דאף המחוקק לא התכוין לאסור במקרה כזה אלא שאין החוק יכול להבחין בין כל מקרה ומקרה. ומסתבר לי דכל כה"ג זיל בתר טעמא דכיון שכל כונת המחוקק למנוע סכנה כל כה"ג דאין כל סכנה אין האדם מצווה להקפיד על דינא דמלכותא.

⁶² An exception to this, is workers who work a limited number of hours. In 2019, the ceiling was \$2,100.
<https://www.payingforseniorcare.com/homecare/hiring-independent-caregivers>

⁶³ For this and following, see this excellent resource:
<https://www.payingforseniorcare.com/homecare/hiring-independent-caregivers>, see also:
<https://gtindependence.com/risks-of-paying-caregivers-under-the-table/>,
<https://www.patriotsoftware.com/blog/payroll/paying-employees-cash-under-table-illegal/>

2. Confirming legal employment status: The employer is required to file a USCIS Form I-9. This is an Immigration Status / Employment Eligibility form to ensure one is eligible for employment in the U.S. (meaning they are a U.S. Citizen or a legal alien).⁶⁴
3. Income Tax: While household employees, such as private caregivers, are not required to have federal income tax withheld from their paychecks, unless they choose to do so,⁶⁵ employees are obligated to pay income tax on their income. By not reporting the payment, you are helping your caretaker to evade taxes.⁶⁶
4. Insurance for your own liability: Employers are liable for injury of employees on the job. Workers compensation insurance covers lost wages and medical treatment of an employee's work-related injury or illness and is legally required. Insurance protects both employee and employer because in case of injury, an employer could be sued. If the employer has insufficient funds, the employee will find herself unable to collect.
5. Social Security and Medicare employer/employee insurance taxes: The employer is required to contribute to and withhold from the employee Social Security and Medicare tax, and transfer those funds to the government.⁶⁷
6. Unemployment and disability Insurance for your employee: Employers are required to pay Federal and, in most cases, state unemployment insurance tax.⁶⁸ Similarly, employers are legally mandated to provide workers disability insurance in most states. These forms of insurance are an obligation of the employer towards the employee.

⁶⁴ Since your home health aide is already working legally in another home, we have assumed that she has legal status. Examining the halakhic permissibility of hiring an undocumented worker is an important question that is beyond the scope of this responsa.

⁶⁵ <https://www.payingforseniorcare.com/homecare/hiring-independent-caregivers>. Should you decide ultimately to hire your home health care worker legally, you can find a very useful resource with app

⁶⁶ Other reasons why you should want to pay: While it may seem less of a hassle and less expensive to pay a caregiver under the table, there are several reasons why doing so is not in the employer's / family's best interest.

- Most importantly, the IRS considers paying independent caregivers under the table to be tax evasion. If caught, there may be penalties, including owing back taxes.
- For many families, caring for an elderly loved one becomes too expensive, and eventually the individual may qualify for **Medicaid**. Having paid for a caregiver legally will greatly facilitate the Medicaid application and acceptance process. Phrased another way, having paid the independent caregiver under the table will greatly complicate getting accepted into Medicaid and could even result in being denied acceptance or delaying acceptance for many months or even years.
- Paying a caregiver under the table means they will not have disability insurance. Should an injury occur, there is a greater likelihood of the family becoming involved in a lawsuit.
- Paying a caregiver by the book means a family may be eligible for tax credits. Most relevant are the Federal **Tax Credit for Elderly Dependent Care** and the **Medical Care Tax Deduction**.

<https://www.payingforseniorcare.com/homecare/hiring-independent-caregivers>

⁶⁷ Currently, Social Security: the employer pays 6.2% and the employee pays 6.2% (12.4% total) up to \$132,900 in employee wages. Medicare: Medicare Tax – This is both an employer and employee / caregiver tax. As of 2019, an employer pays 1.45% and an employee pays 1.45%. (2.9% total) on all employee earnings. <https://www.payingforseniorcare.com/homecare/hiring-independent-caregivers>

⁶⁸ Federal Unemployment Tax (FUTA) – This is a federal tax that employers must pay, which allows employees who lose their jobs to continue to receive wages. As of 2019, employers pay 6% tax on an employee's wages if an employee makes more than \$1,000 / year. Any amount over \$7,000 / year is not taxed. However, there is a potential of a 5.4% tax credit against the FUTA tax.

<https://www.payingforseniorcare.com/homecare/hiring-independent-caregivers>

In sum: by not hiring your mother's caregiver legally, you are passively violating a requirement to report, failing to withhold and pay into insurance programs intended for the benefit of the employee, failing to insure yourself in ways that are intended to protect you and your employee, and helping them to evade payment of taxes.

A False Argument for Leniency

How can these taxes possibly be legitimate? We have heard many people declare the injustice of a system that could require low wage earners to pay taxes in such a way that disincentivizes working and places such a heavy burden on the working poor and on indigent seniors. How can someone be asked to pay taxes that they cannot afford? What kind of society devalues the weak in such gross ways?! It is heartbreaking to hear of your mother's plight and that of the dedicated caregivers who are driven to work such long hours. And we know that this situation is all too common.⁶⁹

Nevertheless, unjust distribution of the tax burden has been endemic throughout Jewish history, appearing already in the Talmud.⁷⁰ Rabbinic authorities have consistently ruled that, unless they only single out particular individuals unjustly, these taxes are nevertheless legally binding.⁷¹ This rule is especially true in a democracy where each citizen has a role in creating the law system and has the power to campaign for its reform.⁷² Furthermore, as we will see below, rabbinic authorities have had strong words for those who claim that the government is illegitimate and nevertheless take advantage of the services that the government provides (in this case Medicaid and Social Security insurance).⁷³

⁶⁹ [This](#) 3 minute film does a succinct and moving job of summarizing the tragedy of the situation.

⁷⁰ תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף קיג עמוד ב
דינא דמלכותא דינא. אמר רבא: תדע, דקטלי דיקלי וגשרי גשרי ועברין עליהו. א"ל אבבי: ודלמא משום דאייאוש להו מינייהו מרייהו! אמר ליה: אי לא דינא דמלכותא דינא היכי מייאשי? והא לא קא עבדי כדאמר מלכא, מלכא אמר: זילו וקטלו מכל באגי, ואינהו אזלו וקטלו מחד באגא! שלוחא דמלכא כמלכא, ולא טרח, ואינהו אפסיד אנפשיהו, דאיבעי להו דאינקוט מכוליה באגי ומשקל דמי. אמר רבא: מאן דמשתכח בבי דרי, פרע מנתא דמלכא. וה"מ שותפא, אבל אריסא - אריסותיה הוא דקא מפיק. ואמר רבא: בר מתא אבר מתא מייעבט. וה"מ דברלא ארעא וכרגא דהאי שתא, אבל שתא דחליף, הואיל ואפייס מלכא חליף. ואמר רבא: הני דדיירי דרי בתוך התחום - אסור ליקח מהן, מאי טעמא? משום דמערבא חיותא דמתא בהדיהו, חוץ לתחום - מותר ליקח מהם.

⁷¹ [Rambam, Mishneh Torah, Laws of Thievery and Lost objects, 5:13-4](#)

וכן מלך שפגע על אחד מעבדיו ושמשו מבני המדינה ולקח שדהו או חצרו אינה גזל ומתיר להנות בה והלוקחה מן המלך הרי היא שלו ואין הבעלים מוציאין אותה מידו. שדה דין המלכים כלם לקח כל ממון שמשיהם כשפועסין עליהם והרי המלך הפקיע שעבדו ונעשית חצר זו או שדה זו כהפקר וכל הקונה אותה מן המלך זכה בה. אבל מלך שלקח חצר או שדה של אחד מבני המדינה שלא בדינו שחקק הרי זה גזל והלוקח ממנו מוציאין הבעלים מידו: כללו של דבר כל דין שיחקק אותו המלך לכל ולא יהיה לאדם אחד בפני עצמו אינו גזל. וכל שיקח מאיש זה בלבד שלא בדת הידועה לכל אלא חמס את זה הרי זה גזל. לפיכך גבאי המלך ושוטריו שמוכרים השדות במס הקצוב על השדות ממכרן ממכר. אבל מס שעל כל איש ואיש אינו גובה אלא מן האדם עצמו ואם מכרו השדה במס שעל הראש הרי זה אינו ממכר אלא אם כן היה דין המלך כך:

⁷² 467 'חובת מעביד לעובד' - בריאות, בטיחות ושכר שבות יהודה וישראל, ירושלים תשס"ז עמ', HaRav yehudah Zoldon suggests that political organizing take place in the name of Torah. While generally speaking, this is sound advise, for low wages earners supporting a family and people taking care of infirm elder relatives hardly have the time and energy for this kind of labor. These organizations are working to reform the laws for the benefit of those in need of personal care as well as caretakers who are largely women, people of color, and immigrants and undocumented workers.

⁷³ This is a major halakhic issue in Israel, where some ultra-Orthodox Jews question the legitimacy of a non-Halakhic government and reject the principle of *dina demalkhuta dina*. (שו"ת שאילת שלמה ח"א, תני"ח, עמ'). הרב משה שטרנבוך, שאינו תומך בתשלום (מסים) למדינת ישראל, כותב בדברים חריפים נגד הנהגה (תשובות והנהגות, ד, שיט 270-271 וכן הרב י' אריאל בברכתו לכת"ר ט, מיסים חוקים ורשיונות, עמ' 6). הרב משה שטרנבוך, שאינו תומך בתשלום (מסים) למדינת ישראל, כותב בדברים חריפים נגד הנהגה (תשובות והנהגות, ד, שיט

Do these violations of secular law carry biblical force?

Failure to report and abetting income tax evasion

The Rambam states clearly that not paying taxes is thievery: “One who transgresses and smuggles from this tax **is stealing** from the king, whether the king is an idolater or a Jewish king.”⁷⁴ That would seem to give the obligation to pay taxes biblical force. The Shulhan Arukh rules accordingly.⁷⁵ Many, perhaps even most, *aharonim* also rule that the law of the land (from now on: *dina demalkhuta dina*) has the force of Torah law.⁷⁶

However, a technical distinction can be drawn because neither the employer nor the employee are actively stealing government funds. Rather, they are incurring a future obligation to pay those taxes. Non-payment of a debt is an act of omission rather than commission, a distinction which is always halakhically very significant.

Furthermore, while it may be a positive commandment to repay debts to Jews, the Talmud suggests that it is permissible in the case of a non-Jew to refrain from actively doing so, if there is no concern of *hilul Hashem* (desecrating God’s name)—a caveat which is hard to avoid as it exists in most cases.⁷⁷ Significant

לאור זאת, וכפי דברי השו"ע והרמ"א שהוזכרו לעיל – אזורח שלא משלם מסים כפי שקבוע בחוק, הוא עבריין, וייתכן שגם עבירת גזל בידו והוא נחשב כגזול את הרבים (עשה לך רב ח"א עמ' ריד, ח"ז עמ' רסו-רסז; רמ"מ מלובביץ, מובא בכת"ר ט, עמ' 476).

⁷⁴ Rambam, Mishneh Torah, Laws of Thievery and Lost objects, 5:11

במה דברים אמורים שהמוכס כלסטים בזמן שהמוכס עבוי"ם או מוכס העומד מאליו או מוכס העומד מחמת המלך ואין לו קצבה אלא לוקח מה שירצה ומניח מה שירצה. אבל מכס שפסקו המלך ואמר שיקח שלישי או רביעי או דבר קצוב והעמיד מוכס ישראל לגבות חלק זה למלך ונדע שאדם זה נאמן ואינו מוסיף כלום על מה שגזר המלך אינו בחזקת גזלן לפי שדין המלך דין הוא. ולא עוד אלא שהוא עובר המבריח ממכס זה מפני שהוא גזל מנת המלך בין שהיה המלך עבוי"ם בין שהיה המלך ישראל:

When is the previous case applicable? When the tax collector is like a robber, like when an idolater or the tax collector that is standing above him or the one sent by the king, and there is no limit, rather, he takes as much as he wants and gives [to the king] as much as he wants. But the tax established by the king, and is he said he should take a third or a fourth, or any amount with a limit. And [if] he appoints a Jew to collect this part for the king and it is known that this person is trustworthy, and he does not add anything over what the king has decreed, he is not under the assumption that he is a robber, since the law of the king is law. Not only that, but one who transgresses and smuggles from this tax is stealing from the king, whether the king is an idolater or a Jewish king.

⁷⁵ ולא עוד אלא שהמבריח ממכס זה, עובר על לא תגזול (ויקרא יט, יג), מפני שהוא גזול מנת המלך, בין שהיה מלך ישראל בין שהיה מלך עובד כוכבים (חומ"מ שסט ב, ו).

לאור זאת, וכפי דברי השו"ע והרמ"א שהוזכרו לעיל – אזורח שלא משלם מסים כפי שקבוע בחוק, הוא עבריין, וייתכן שגם עבירת גזל בידו והוא נחשב כגזול את הרבים (עשה לך רב ח"א עמ' ריד, ח"ז עמ' רסו-רסז; רמ"מ מלובביץ, מובא בכת"ר ט, עמ' 476).

This obviously needs to be fleshed out—more *ahronim* and more clarity—are we talking about all laws or ⁷⁶ just taxes?

לדעת רוב הפוסקים האחרונים, תוקפו כדין תורה (אבני מילואים כח ב; חת"ס יו"ד שיד).
לא תעשוק
חת"ס יו"ד שיד

הרב ח"ד הלוי החמיר בחלק מן העסקאות הללו וראה בהן גזל ישיר, וממילא אסר להשתמש בחפץ שלא שולם עליו מכס, שנקנה או שהתקבל במתנה, ויש להחזירו למוכר עשה לך רב ח"ו עמ' רנו-רנו

⁷⁷ בבא קמא קי"ג ע"ב

halakhic authorities rule accordingly,⁷⁸ while others disagree strongly.⁷⁹ Of course, the very act of explicitly drawing distinctions between our ethical conduct towards Jews and non-Jews in this modern age could be considered a *hilul Hashem*. Furthermore, some authorities explicitly distinguish between taxes and debts to private non-Jews.⁸⁰

When submitting income taxes, one must sign: “under penalties of perjury, I declare that I have examined this return and accompanying schedules and statements, and to the best of my knowledge and belief, they are true, correct, and complete.” Thus, when the home health aide herself files her taxes, in addition to non-payment of debt, she is actively bearing false witness. You make no such false declaration, but your failure to report these wages as required enables her transgression. However, while stealing is one of the seven noahide laws, if your home health aide is not Jewish, lying is not and by failing to declare the income she may not be transgressing a biblical commandment. It requires further study to determine whether your personal role in this evasion would be considered a transgression of putting a stumbling block before the blind, or even of the rabbinic version of aiding and abetting a transgression.⁸¹

Similarly, the obligation to fully report an employment contract is certainly not covered by the Rambam’s biblical prohibition of tax evasion. Like the Rambam, most authorities, when they call *dina demalkhuta dina* a biblical precept, are referring to taxes. Rav Asher Weiss, cited above, categorizes conforming to

“וגזל כנעני מי שרי? והתניא: אמר ר’ שמעון, דבר זה דרש ר”ע כשבא מזפירין: מנין לגזל כנעני שהוא אסור? ת”ל: (ויקרא כ”ה) אחרי נמכר גאולה תהיה לו, שלא ימשכנו ויצא, יכול יגלונו עליו? ת”ל: (ויקרא כ”ה) וחשב עם קונוהו, ידקדק עם קונוהו! ...אלא אמר רבא, לא קשיא: כאן בגזילו, וכאן בהפקעת הלוואתו.”

שולחן ערוך, חושן משפט שמי”ח: 2

כל הגונב אפי’ שוה פרוטה עובר על לאו דלא תגנובו וחייב לשלם אחד הגונב ממון ישראל או הגונב ממון של עכו”ם ואחד הגונב מגדול או מקטן: הגה טעות עכו”ם כגון להטעותו בחשבון או להפקיע הלוואתו מותר ובלבד שלא יודע לו דליכא חילול השם (טור ס”ג) וי”א דאסור להטעותו אלא אם טעה מעצמו שרי (מרדכי פרק הגוזל בתרא):

78

שולחן ערוך חו”מ שסט ב, 1

אבל אם קנאו עכו”ם מותר משום דהוי כהפקע’ הלוואתו דשרי במקום דליכא חילול השם: הגה וי”א דאפי’ המוכס ישראל אם לא קנאו לעצמו רק גובה למלך אע”ג דאסור להבריח מכח דינא דמלכותא מ”מ אם אדם מבריח אין למוכס לכופו אותו ליתן דהוי כהפקעת הלוואתו דשרי מיהו אם יש בזה משום יראת המלך ודאי יכול לכופו אותו (ר”ן פ”ד דנדרים):

ביאור הגר”א שם כג

אע”ג דאסור כו’. צ”ע דהר”ן לא כ’ אלא דאסור לנדור לשקר בכה”ג אבל להבריח שרי כמש”ו דהוי כו’ וא”א לאוקמי ההיא דנדרים בכה”ג אבל דכלאים י”ל אף בכה”ג ע”ש:

79 שולחן ערוך הרב חושן משפט הלכות גזלה וגנבה

מפני שכל הארץ למלך הוא ובידו לגזור שלא יהנה אדם מארצו אלא מדעתו שיתן קצבתו וכן השר בעיירות שלו (או של המלך ונתן לו במתנה). לפיכך המבריח ממכס זה עובר על לא תגזול מפני שהוא גזול את המלך בין שהוא מלך ישראל בין מלך נכרי. (שאף שמותר להפקיע חובו שחייב לנכרי מכבר זה אינו כמפקיע חובו אלא גזול ממש שנהנה מארצו שלא מדעתו) (י) ומחסרו ממון שהרי היה יכול למכור הנאה זו של משא ומתן בארצו לאיש אחר. ועוד שהמלך מוחזק הוא במה שמגיע לו מעבדיו הואיל והסכימו עליו בני אותה הארץ וסמכה דעתם שהוא אדוניהם והם עבדים לו וכל אשר להם משועבד לעבודתו לפיכך כל הסחורה שמגיע ממנה המכס משועבדת למלך ליטול הימנה מכס וכאילו היא ברשותו ממש כיון שהוא בארצו ואצל עבדו והמבריחה גזול מנת המלך שבה מרשות המלך).

ויש חולקין על זה ומתירים להבריח המכס אף על פי שממונה עליו ישראל נאמן כיון שגובה למלך נכרי. ואם הממונה יודע בהברחתו אינו רשאי לכופו ליתן המכס הואיל ומן הדין יכול הוא להפקיע חוב הנכרי. ואם יש בזה משום יראת המלך יכול לכופו. וירא שמים יחמיר לעצמו כסברא הראשונה שלא לעבור על לא תעשה שבתורה.

⁸⁰ Ramo HM 369:6, Mishneh LeMelekh end of Chaper 5, Hilkhoh Gezelah veAvedah, Schachter p. 96, nt. 25.

⁸¹ See Rabbi Herchel Schachter, “Dina De’malchusa Dina”: Secular Law as a Religious Obligation, who prohibits. Rabbi Soloveitchik explicitly prohibits buying from basement businesses that are assumed not to pay sales tax, p. 97.

laws of this type vaguely as “the will of the Torah.”⁸² It is possible that a general sense of “Torah will” might be considered even less than a rabbinic precept, perhaps superseded by the imperative of human dignity. In short, paying income tax is considered a biblical commandment according to most authorities. However, there are grounds to argue that enabling your employee to evade taxes by failing to report is not.

Social Welfare Taxes

Some authorities follow the Ran and the Tosafot who restrict the scope of *dina demalkhuta dina* to matters pertaining directly to the ruler. Because the entire kingdom belongs to the ruler, the sovereign has the right to tax you as a form of rent and expel you from the country if you do not comply.⁸³ However, according to them, this applies to taxes that benefit the ruler directly.⁸⁴ Income taxes fit squarely into the category of taxes which the Rambam and Shulchan Arukh refer to when connecting taxes with stealing. But the social welfare taxes that you yourself are considering directly evading at your home care worker’s request-- Social Security, Medicare, unemployment and disability insurance are better understood differently.

Most authorities extend the scope of *dina de malkhuta dina* beyond income tax. The many authorities follow the Rashbam and others who reject the Ran and Tosafot’s feudal ownership of the king theory. They argue that the source of *dina demalkhuta dina* resides in consent of the governed⁸⁵ and grant the government broad authority to enact far reaching laws. As long as the laws do not contradict the Torah, they are binding.⁸⁶ Additionally, because these laws are intended to serve the general welfare of the

⁸² Ad loc. Add more to this “torah will” other authorities

⁸³ רשב"א ור"ן, בשם בעל התוספות, נדרים, כח ב

There are a wealth of possible ways to understand *dina de-malkhuta*, for an incomplete but useful list of seven possible theories justifying *dina demalkhuta dina*, see Mark Dratch, Reporting Jewish Abusers to Secular Authorities.

הר"ן מסכת נדרים דף כח עמוד א

במוכס העומד מאליו - שלא במצות המלך וכתבו בתוספות דדוקא במלכי עובדי כוכבים אמר דדינא דמלכותא דינא מפני שהארץ שלו ויכול לומר להם אם לא תעשו מצותי אגרש אתכם מן הארץ

⁸⁴ Cite the Ramban? here who explicitly limits DDMD to only those things that are in the kings interest. It is this assumption that underlies those authorities claiming that *dina demalkhuta dina* does not apply in Israel, where the government has no legitimate right to expel Jews from their homeland. While it is de rigour to cite the Ran in this context because of its implications for ignoring *dina demalkhuta dina* in the land of Israel, Rabbi Herchel Schachter notes that that position did not merit mention in the Shulchan Arukh.

הר"ן מסכת נדרים דף כח עמוד א

במוכס העומד מאליו - שלא במצות המלך וכתבו בתוספות דדוקא במלכי עובדי כוכבים אמר דדינא דמלכותא דינא מפני שהארץ שלו ויכול לומר להם אם לא תעשו מצותי אגרש אתכם מן הארץ אבל במלכי ישראל לא לפי שא"י כל ישראל שותפין בה וכי אמרינן דינא דמלכותא דינא ה"מ לענין שאם קנה אחד מכס זה חייבים ליתן לו את המכס וכן נמי אם לא קנה אותו אלא שהוא ממונה לגבות את המכס שאינו רשאי ישראל חבירו לישבע שהן תרומה דליכא אונסא כיון דדינא דמלכותא דינא.

⁸⁵ רשב"ם, בבא בתרא, נד ב

⁸⁶ שו"ת הרשב"א חלק ב סימן קלד

ומכל מקום זהו שורת הדין. ואי נמי בארץ ישראל דלא אמרינן בה דינא דמלכותא דינא כדעת קצת רבותינו הצרפתים ז"ל. לפי שארץ ישראל ירושה היה /שמה צ"ל היא/ לנו מאבותינו להדיוט כמלך. אבל עכשו שיש למלכי האומות בנו מלוכה ומה גם שהשוקים והרחובות הם למלכים והם יכולים לסגור ולבנות ברחובות עיר וכן אנו רואים אותם נוהגין כן אם נתן המלך לאלו לעמוד /בד"ל להעמיד/ להם דלתות עושים. דדינא דמלכותא דינא. ואפשר עוד כי גם למלכי ישראל רשות בכענין זה לפי שזה משמירת עמו. כדי שלא יזוקו הישראלים דרים פריצים בין השכנים. ויהיה בזה נזק המלך והרי זה בכלל מה שאמרו במשנתנו ופורץ לעשות לו דרך. וכל האמור בפרשה מלך מותר

citizens, they may also be understood as deriving from the power of the bet din to make *takanot hakahal* (communal decrees) or local associations and governments to regulate working and market conditions.⁸⁷

A third way of conceiving of taxes and *dina de-malkhuta dina* resonates most: in a democracy, especially one as relatively functional as the US, the country's taxes, especially social welfare taxes, is a kind of compulsory partnership.⁸⁸ Because each of us has a share in the benefits of government services, each of us is halachically bound to contribute according to the agreed criteria. The majority has the power to compel the minority, and if they choose not to participate, they are obligated to leave the country.

Medicare would seem to be the most problematic of the social welfare taxes to avoid, because citizens all get Medicare insurance regardless of how much they contribute to the fund, thus your worker will benefit from Medicare without paying her fair share. Rav Eliashiv, Rav Ovadiah Yosef, and other modern

בו. א"כ מה שצוה המלך לעשות פתח ודלתים באמצע השכונה לשמירת העם הרשות בידו. נמצא דין מלכי ישראל שזה לדין האומות בדבר זה. וזה ראייה כי זה דינא דמלכותא ולא גזלה דמלכותא ושפיר דמי.

שו"ת הרשב"א חלק ב סימן שנו

וכן לעשות חוקים בארצו כדי שלא יבואו העם לידי הכחשו' וקטטות.

פסקי דין של בתי הדין הרבניים בישראל חלק טז עמוד 310

אמנם חוק הגנת הדייר נתקבל בבתי הדין כחוק המחייב גם ע"פ ההלכה וכן פסק בית הדין ירושלים בפסק דין של הגר"י עדס ז"ל, הגר"י אלישיב שליט"א, הגר"ב זולטי ז"ל בפסק דין תיק 1228/תשי"ד (לא פורסם) בו נאמר בזה"ל "והנה בעיקר חוק הדירות הנהוג בזמנינו שהמשכיר אינו יכול להוציא את השוכר מהדירה גם לאחר תום תקופת השכירות לפי החוזה שנעשה ביניהם בשעת השכירות אם זהו לפי דין תורה, עיין בשו"ת אמרי יושר סימן קנ"ב שפוסק הלכה למעשה שחוק הדירות שנעשה ע"י הממשלה בזמן דוחק בדירות שהמשכיר אינו יכול להוציא את השוכר מהדירה ואינו יכול לדרוש הוספה על שכ"ד זהו דין תורה דדינא דמלכותא דינא. ועיין בשו"ת חתם סופר חלק חו"מ סימן מ"ד שדינא דמלכותא דינא לגבי תקנת והנהגת המדינה שלא יפסקו חיותא, כו"ע מודים שגם במלכות ישראל קיימת"

ובמיוחד כב, וכן משתמע בחת"ס חו"מ מד

However, if the laws contradict Torah law, they are null and void.

שולחן ערוך, חושן משפט שס"ט רמ"א סי' י"א

הנושא אשה במקום שדנין בדיני עכו"ם ומתה אשתו לא יוכל אבי אשתו או שאר יורשיה לומר כל הנושא אשה על דעת המנהג הוא נושא ונדון הדבר בדיני עכו"ם דאם מתה (לא) יורשה בעלה או כדומה לזה וליכא בזה משום דינא דמלכותא (ב"י בסי' כ"ו בשם תשובת הרשב"א) דלא אמרינן דינא דמלכותא אלא בדבר שיש בו הנאה למלך או שהוא לתקנת בני המדינה אבל לא שידונו בדיני עכו"ם דא"כ בטלו כל דיני ישראל (מהרי"ק שורש קפ"ז בשם רשב"א):

⁸⁷ See the discussion of Bava Batra 9 above at end of the Workers' Rights section. Bet hillel suggests only in a Jewish country, i think rav schechter says otherwise See also Rav Henkin, Avnei Nezer שיד שש לכיסא רבות להעמדת שלטונו. גם אם סמכותו לא נובעת מהיותו בעל הקרקע (לשיטות שהוזכרו לעיל), הלא יש בידו סמכות לארגן את ענייני החברה כחלק ממדיניות שלטונו (רמב"ם הלכות מלכים פ"ג-פ"ה) ובין השאר להטיל מסים (שם פ"ד ה"א). לאור זאת מסיק הרב ישראל (עמוד הימיני עמ' פז) כי מהן תקנות הקהל: לפי התוספתא (בבא מציעא י"א יב) וסוגיית התלמוד (בבא בתרא ח-ט), יש סמכות בידי בני הקהילה לתקן תקנות לטובת הקהילה ולכוף אותן על חבריה. כך מפרשים הראשונים את הסוגיה, אף כי הם נחלקו במקור הסמכות.

⁸⁸ Rav Herschel Shachter, Ginat Egoz, and in [recorded classes](#) has advocated for this conception. רב 2 p. 17 also suggests this understanding. I have adopted his approach that all three understandings are simultaneously applicable.

authorities⁸⁹ have argued that taking advantage of social services such as Medicare, and even public schools without contributing fully to the cost of those services by paying taxes is active stealing.⁹⁰

In the case of unemployment, disability and Social Security taxes, the situation is more complex. Because paying into the system will ostensibly result in increased benefits later in life, evading those taxes is certainly breaking the law, but because the employee herself also suffers the consequences of her non-participation, it might not be considered stealing in the same way as Medicare tax evasion is. After all, she contributes less but receives less in return. Perhaps evading these taxes is a less grave offense.

Even if the hypothesis that evading Social Security and other insurance taxes are a less grave offense, we would return to the question, as raised above in our discussion of workers' rights, about whether a worker could be halakhically permitted to opt out of having her employer pay her Social Security, unemployment and disability insurance, understanding that she is sacrificing compensation for these payments in later times of need. It would seem to be prohibited because the general welfare of the sector takes precedence, as we articulated above.

Again, from the limited perspective of the employer, all of these tax evasions are not active stealing, but rather the mere failure to pay a debt to the government or the collective. While doing so is unquestionably wrong in general, and in this very particular situation, concerning the extra hours of care that your mother so desperately needs, this view could serve as an argument for leniency.

The required worker's compensation also fits into the category of employee benefits required for the welfare of the community. While it is a benefit to the entire sector for every employee to be properly insured in case of accident, and the community certainly has the power to demand that every employer hold such a policy, such an obligation would at most be considered rabbinic in weight and not a Torah law. Thus failure to comply would be a less severe transgression.

Do we consider these deviations from the law as transgressions of derabanan commandments or even only communal enactments, in which case, your mother's great need of human dignity could justify leniency? We have already shown that with respect to financial obligations, human dignity is a significant enough concern that the Torah can sometimes forgo an obligation, as in the case of returning the lost object, perhaps the Torah would also expect the government to forgo their financial rights in a case like this as well.

⁸⁹ (שו"ת שאילת שלמה ח"א, תנ"ח, עמ' 270-271 וכן הרב י' אריאל בברכתו לכת"ר ט, מיסים חוקים ורשיונות, עמ' 6). הרב משה שטרנבוך, שאינו תומך בתשלום מסים למדינת ישראל, כותב דברים חריפים נגד הנהגה (תשובות והנהגות, ד, שיט):

לאור זאת, וכפי דברי השו"ע והרמ"א שהוזכרו לעיל – אזרח שלא משלם מסים כפי שקבוע בחוק, הוא עבריין, וייתכן שגם עבירת גזל בידו והוא נחשב כגוזל את הרבים (עשה לך רב ח"א עמ' ריד, ח"ז עמ' רסו-רסז; רמ"מ מלובביץ, מובא בכת"ר ט, עמ' 476).

⁹⁰ Even though in the United States most of the citizens are non-Jews, stealing is still prohibited. BK 113. "גזל כנעני מי שרי? והתניא: אמר ר' שמעון, דבר זה דרש ר"ע כשבא מזפירין: מנין לגזל כנעני שהוא אסור? ת"ל: (ויקרא כ"ה) אחרי נמכר גאולה תהיה לו, שלא ימשכנו ויצא, יכול יגלום עליו? ת"ל: (ויקרא כ"ה) וחשב עם קונוהו, ידקדק עם קונוהו! ...אלא אמר רבא, לא קשיא: כאן בגזילו, וכאן בהפקעת הלוואתו."

Dina demalkhuta dina serves the interests of all. Government is a public necessity in order to prevent the reign of chaos,⁹¹ and thus reflects the will of the Torah.⁹² Thus, even if we obviate the problem of enabling your aide to evade income taxes, the non-payment to the social welfare taxes which is a shared obligation of both you and your employee is still a significant halakhic problem.

Arguments for Leniency

Widespread non-compliance with the law

The strongest argument for leniency probably comes from the uncertainty that a tax requirement in our situation has been universally accepted. Paying caregivers “in cash” is commonplace in today’s economy. Halakhah prohibits imposing a law on the community that it can not endure. And modern authorities have suggested that this principle applies to secular law as well. Even if we assume that this law has sufficiently spread for it to hold legal force, there may be room to be lenient or at least not to judge those who decide to pay in cash anyway because many people think it is permissible.⁹³

The Government itself does not really consider the law binding in this situation

Rav Asher Weiss argued that while secular law technically required a permit be issued in order to build even a temporary structure, building a sukkah was permitted in the streets of Los Angeles. His arguments are twofold. Firstly, while laws must be written in a simple, across the board manner without any acceptions, it makes practical sense that the government would not take an interest in a simple structure of such short duration. Secondly, the fact that the government does not issue tickets for such violations would seem to be proof that the government does not think it is in the public interest to do so. It is reasonable to assume that the government forgoes these small infractions .

Similarly, we might understand that the government has an active interest in the welfare of your mother, as well as the financial security of her caretaker. As a Medicaid recipient, if she falls the hospital bills will be very significant. Likewise, if your caregiver can afford to feel her children well, they will need less government assistance on the shortterm, and in the longterm, they will be better students and later contributing citizens. While the government would obviously prefer that these absolute goods be secured while also paying the appropriate taxes, given the impossibility of holding all these values with equal stricture, it is reasonable to consider that it does not serve the public interest for the government to stand on its rights over small sums when both parties are already paying taxes for their primary jobs/employees. Quite the opposite, the public saves a lot of money in hospital costs by keeping your mother safe.⁹⁴

⁹¹ יחווה דעת ה סד ;

⁹² Rav Asher Weiss ad loc

⁹³ אמנם ישנם תחומים שבהם הלכת המיסים רופפת בידי האזרחים, הן בשל היעדר אכיפה מצד הרשויות והן מכיוון שהציבור אינו מקפיד. האם יש לכך השלכה על החובה לשלם מסים? שאלה זו ראוייה לליבון נרחב ומפורט (היחס להעלמות מס במשפט העברי, מגל יא, בעיקר מעמ' 269 - 296 כת"ר ט עמ' 347 נוטה להקל במקרים מסויימים), ולא כאן המקום לדון בה. יש מקום שלא לפסול לעדות את המתחמק ממס, אף שהעובר עבירה מעין זו בדרך כלל נפסל לעדות (שו"ע חו"מ סימן לד ושם ניתן ללמד עליו זכות שהוא סבור שהדבר מותר, ומורה היתר לא נחשב רשע להיפסל לעדות (רמ"א חו"מ לד ד. ז) (בפתי תשובה ט

⁹⁴ on cdc website- falls are very costly!!! "Each year, millions of older people—those 65 and older—fall. In fact, more than one out of four older people falls each year, 1 but less than half tell their doctor. 2 Falling

While Rav Asher Weiss⁹⁵ is not dealing with issues of human dignity in that responsa, he explicitly invokes the talmudic passage cited above about human dignity.⁹⁶ Is it possible that concerns for human dignity might outweigh our obligation to pay taxes in our case of such extreme need?

Hillul Hashem

While on a technical halakhic level, classifying the tax obligation as an unpaid debt rather than active stealing is a compelling technical loophole for evading taxes, especially in concert with the other factors for leniency articulated above. However, authorities are correctly very concerned that leniency with respect to *dina demalkhuta dina* and tax evasion could easily lead to the desecration of God's name, when observant Jews are seen by the general public as tax evaders. This concern is not relevant in our case. As someone who strives to pay taxes and goes out of her way to support your mother as well children. Anyone hearing of your devotion to your mother in these extreme circumstances would be inspired. If there is shame to be assigned, it can only be cast on the healthcare system which abandons someone like your mother, who saved her whole life and purchased long term healthcare insurance yet still found herself unable to finance her own care, forcing her to call out אֶל-תְּשׁוּלֵיכֶנִי לַעֲתֹ זִקְנָה בְּכָלוֹת כָּחִי אֶל-תַּעֲזֹבֵנִי Do not cast me off in old age; when my strength fails, do not forsake me! ([Ps. 71:9](#))

Summary conclusion of *Dina Demalkhuta Dina*

The law of the land has the force of Jewish law. This rule is especially true in a state like America which strives for justice and democracy, and while it falls short of the mark, is a beacon of justice in comparison to the long history of governments. The government has the right and responsibility to legislate for the welfare of its citizens, and sometimes the common welfare will be in tension with the interests of particular individuals. The force of these laws are generally of biblical force, but some parts are only of rabbinic strength. The obligation to pay taxes carries biblical weight. However, passive non-payment of taxes may only be a rabbinic violation. Jews take rabbinic obligations very seriously. And paying taxes is a strongly held Jewish value. Even in dire circumstances, such as the situation facing you and your mother, the decision to evade taxes and ignore the law, even at the request of your home health aide, should not be taken lightly. We would hate to live our lives relying on technical loopholes such as distinguishing between active and passive non-payment of taxes. However, despite our discomfort relying on these leniencies in *dina demalkhuta dina*, this technical legal loophole combined with the other arguments for leniency and

once doubles your chances of falling again. 3 Falls Are Serious and Costly- One out of five falls causes a serious injury such as broken bones or a head injury, 4,5

Each year, 3 million older people are treated in emergency departments for fall injuries. 6

Over 800,000 patients a year are hospitalized because of a fall injury, most often because of a head injury or hip fracture. 6

Each year at least 300,000 older people are hospitalized for hip fractures. 7

More than 95% of hip fractures are caused by falling, 8 usually by falling sideways. 9

Falls are the most common cause of traumatic brain injuries (TBI). 10

In 2015, the total medical costs for falls totaled more than \$50 billion. 11 Medicare and Medicaid shouldered 75% of these costs

⁹⁵ move this paragraph to a footnote

⁹⁶ cite gemara

crowned with the strong argument of *kavod habriot* would seem to be sufficient justification for acceding to your employee's request to be paid in cash.⁹⁷

However, there is one more halakhic component of paramount importance that makes us wholehearted in our decision permit you to neglect to pay the taxes, and that is the concern for your mother's health and safety.

V. Pikuah Nefesh-Saving a Life

There are areas built into the halakhic system where in certain circumstances one is legally permitted to violate prohibitions. The issue of health care within Jewish tradition, especially for a sick person, comes with a number of very relevant leniencies.

Is an Older Adult considered by halakha to be a *Holeh*, Sick Person⁹⁸?

Although the aging process naturally comes with some bodily decline⁹⁹, Hazal distinguished between older adults and sick people, and despite some similarity between the two groups did not assume they were one and the same¹⁰⁰. Unlike the sweeping assumption that all minors, due to their age, have health risks which need special leniencies and dispensations¹⁰¹, older adults need their health symptoms to be evaluated on a case-by-case basis just like any other person¹⁰².

According to the halakha there are different categories of sick people; each of which has different rules of care. Those that are relevant to our discussion are¹⁰³:

- A) *Holel Sheyesih Bo Sakanah*- a gravely ill person whose life is in danger and thus one may violate both biblical and rabbinic prohibitions for their care¹⁰⁴.

⁹⁷ Our argument is merely a halakhic one. If the government would catch and choose to prosecute you, they would be justified.

⁹⁸ In the geriatric community there is strong opposition to categorizing older adults as sick.

"Ageism, like racism and sexism, is a form of prejudice or prejudgment that shapes perceptions. Ageist terms tend to diminish older adults, yet ageism is rampant in health care, stereotyping older folks as sick, frail, and physically dependent. Ageism can result in less care, less robust care, and negatively affect outcomes."

https://journals.lww.com/jgpt/fulltext/2011/10000/use_of_the_term__elderly_.1.aspx

⁹⁹ תלמוד בבלי מסכת שבת דף קנא עמוד ב

אמר שמואל: האי דמעתא, עד ארבעין שנין - הדרא, מכאן ואילך - לא הדרא.

¹⁰⁰ See for example

משנה מסכת פסחים פרק ח

האונן והמפקח את הגל וכן מי שהבטיחוהו להוציאו מבית האסורים והחולה והזקן שהן יכולין לאכול כזית שוחטין עליהן
Also M. Hagigah 1:1, M. Gittin 3:3 and Baba Meitzia 2:10.

¹⁰¹ שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שכח סעיף יז

הגה: מותר לומר לא"י לעשות תבשיל לקטן שאין לו מה לאכול, דסתם צרכי קטן כחולה שאין בו סכנה דמי (ר' ירוחם נ"י"ב ח"ט ורמב"ן ורשב"א).

¹⁰² The *Lelet Yoshar* is a minority view who does assume all older adults qualify as sick.

לקט יושר חלק ב (יורה דעה) עמוד פב ענין ג

וזכורני המעות שנודרים בשביל החולה כשברך אותם נתן מיד לחולי אחר באותו מקום או לזקנים החולים כדרכם, דסתם זקנים חולים הם.

¹⁰³ There is also a third category not discussed here of *Holeh Ever*- one who has an ailment or pain in one part or limb of their body but is not sick in an overall bodily manner.

¹⁰⁴ שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שכח סעיף ב

מי שיש לו חולי של סכנה, מצוה לחלל עליו את השבת; והזריז, הרי זה משובח; והשואל, הרי זה שופך דמים.

- B) *Holel Sheain Bo Sakanah*- a generally ill person whose is sick¹⁰⁵ but there is no threat to their life and thus one may only violate rabbinic prohibitions to ease their pain and give care¹⁰⁶.

The opinion of the medical professional determines which category applies to a person¹⁰⁷. If they state that a life-threatening danger exists, then one is required to follow their view even against the patient's wishes not to transgress halakha¹⁰⁸. However, if the doctor does not diagnose a threat, but the individual is extremely concerned for their life then their feelings are valued by halakha¹⁰⁹. One is always lenient in life threatening situations¹¹⁰.

משנה ברורה סימן שכח ס"ק ד
מצוה וכו' - פי' לעשות לו רפואה והטעם משום דכתיב וחי בהם ולא שימות בהם :

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שכח סעיף י
כל חולי שהרופאים אומרים שהוא סכנה, אף על פי שהוא על הבשר מבחוץ, מחללין עליו את השבת ;

שולחן ערוך יורה דעה הלכות עבודת כוכבים סימן קנה סעיף ג
בשאר איסורים מתרפאים במקום סכנה אפי' דרך הנאתו. ושלא במקום סכנה כדרך הנאתו מותר חוץ
מכלאי הכרם ובשר בחלב שאסורים אפילו שלא כדרך הנאתו אלא במקום סכנה :

See the section on "The halakhic value of *Pikuah Nefesh*" below

¹⁰⁵ Although this was described by earlier *poskim* as one whose illness confines him to bed (see the following note) R. Hershel Schachter explains that it is any illness that disrupts one's normal functioning.

בעקבי הצאן סימן י סעיף א
שהרי כבר כתב הרמ"א בהל' שבת דגדר חולה שאב"ס היינו כל שחולה כל גופו או שמוטל למשכב כלומר, כל שנמנע האדם מלפעול פעולותיו באופן נורמלי מחמת חוליו.

¹⁰⁶ שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שכח סעיף יז
חולה שנפל מחמת חליו למשכב ואין בו סכנה, הגה: או שיש לו מיחוש שמצטער וחלה ממנו כל גופו שאז אף על פי שהולך כנפל למשכב דמי (המגיד פ"ב), אומרים לא"י לעשות לו רפואה אבל אין מחללין עליו את השבת באיסור דאורייתא, אפילו יש בו סכנת אבר ; ולחלל עליו ישראל באיסור דרבנן בידים, יש מתירים אפילו אין בו סכנת אבר

שולחן ערוך יורה דעה הלכות עבודת כוכבים סימן קנה סעיף ג
הגה: ועיין לעיל סימן קכ"ג י"א דכל איסורי הנאה מדרבנן מותר להתרפאות בהן אפילו חולה שאין בו סכנה (ר"ן פכ"ש בשם י"א וריב"ש סי' מ"ה) ואפי' יין נסך בזמן הזה מותר להתרפאות בו ולעשות ממנו מרחץ אע"פ שהוא כדרך הנאתו ובלבד שלא יאכל וישתה האיסור הואיל ואין בו סכנה וכל שכן דמותר לזלף יין על גבי אש דאפי' לבריא מותר דריחא לאו מילתא היא (ארוך כלל ל"ט) . מותר לשרוף שרץ או שאר דבר איסור ולאכלו לרפואה אפילו חולה שאין בו סכנה חוץ מבעצי עבודת כוכבי' (ארוך כלל ל"ב) וכל חולה שמאכילין (לו) איסור צריכים שתהא הרפואה ידועה או על פי מומחה (שם כלל נ"ט) ואין מתירין שום דבר איסור לחולה אם יוכל לעשות הרפואה בהיתר כמו באיסור אע"פ שצריך לשהות קצת קודם שימצא ההיתר מאחר שאין סכנה בדבר (בית יוסף ותשובת הרשב"א סוף סימן קל"ד) :

¹⁰⁷ שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שכח סעיף י
כל חולי שהרופאים אומרים שהוא סכנה, אף על פי שהוא על הבשר מבחוץ, מחללין עליו את השבת ; ואם רופא אחד אומר : צריך, ורופא אחד אומר : אינו צריך, מחללין ; ויש מי שאומר שאין צריך מומחה, דכל בני אדם חשובים מומחין קצת, וספק נפשות להקל.

¹⁰⁸ שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום הכיפורים סימן תריח סעיף א
חולה שצריך לאכול, אם יש שם רופא בקי אפילו הוא עובד כוכבים שאומר : אם לא יאכילו אותו אפשר שיכבד עליו החולי ויסתכן, מאכילין אותו על פיו, ואין צריך לומר שמא ימות..

¹⁰⁹ שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום הכיפורים סימן תריח סעיף א
אפילו אם החולה אומר : אינו צריך, שומעים לרופא ; ואם החולה אומר : צריך אני, אפילו מאה רופאים אומרים : אינו צריך, שומעים לחולה.

¹¹⁰ See the section on "The halakhic value of *Pikuah Nefesh*" below

If the older adult was over all healthy and independent there would be no reason to consider them sick, and one should not violate any prohibition on their behalf¹¹¹. If they were to temporarily come down with a virus or bacterial infection, then depending on the known medical information and/or a doctor's recommendation the older adult would be considered a sick individual who either did not have danger (category B) or whose life was in danger (category A)¹¹². If the older adult suffered from one of the life-threatening diseases that can plague seniors such as diabetes, asthma, high blood pressure, cancer or heart or respiratory disease then they would automatically qualify as category A, a sick person whose life is in danger and biblical prohibitions must be transgressed if need be. One may do prohibitions to meet all this sick person's needs even including those actions which do not directly impact the issue which causes the threat to their life¹¹³.

You did not mention if your mother suffered from any such specific diseases, which would automatically categorize her as a *holel sheyesih bo sakanah*, however, you did explain that she was unable to function normally without help and that she could not perform the basic tasks of daily living such as shopping, cooking, showering, going to the bathroom and getting in and out of bed on her own. Both you and your mother feared that if left to her own devices without help of a caregiver in the late afternoons and evenings she was at high risk for falling and injuring herself. From the description of your mother's state, it sounds as if she has the slowly progressing complex clinical syndrome of Frailty, which one in four adults over the age of 85 experience¹¹⁴.

As the medical profession becomes more cognizant of the needs of aging and senior adults there is a heightened awareness of the need to clearly categorize frailty as a clinical syndrome, which should be identified and monitored¹¹⁵. Frailty is not a medical illness but rather a syndrome that is the outcome of natural aging, which presents as a loss of fitness, strength and internal reserves. The Royal College of

¹¹¹ שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שכח סעיף א
מי שיש לו מיחוש בעלמא והוא מתחזק והולך כבריא, אסור לעשות לו שום רפואה, ואפי' ע"י א"י, גזירה משום שחיקת סמנים.
¹¹² The experience of the Covid-19 pandemic has highlighted that an illness which can be mild in younger people can be easily become life threatening in even healthy older adults. See notes 12 and 13 below.

¹¹³ מגיד משנה הלכות שבת פרק ב הלכה יד
אבל אני מבטל דעתי מפני דעתו לפי שאם הוא שיש בו סכנה הא משמע דלכל צרכיו מחללין ואף על פי שאין במניעת דבר שעושין לו סכנה:
משנה ברורה סימן שכח ס"ק יד
כל שרגילים וכו' - ממאכלים ורפואות [רמב"ן] ומשמע אף על פי שאין בו סכנה במניעת הדבר ההוא כיון שהחולי יש בו סכנה ויש בהדבר צורך קצת ורגילין לעשות לו בחול עושין גם בשבת [מ"מ] ועיין בביאור הלכה שהבאנו מכמה פוסקים דס"ל שאפילו במקום שצריך חילול אין מחללין ע"י ישראל אלא בדבר שיש לחוש בו שאם לא יעשהו לו יכבד עליו חליו ויוכל להסתכן אבל כל שברור שאין במניעת אותו דבר חשש סכנה אף על פי שמ"מ צריך הוא לו ורגילין לעשות לו אין עושין אותו בשבת אלא ע"י א"י כדין צרכי חולה שאין בו סכנה וע"כ בודאי מהנכון להחמיר באיסור של תורה ועיין בבה"ל מה שכתבנו בסוף דברינו:

¹¹⁴ <https://www.rcn.org.uk/clinical-topics/Older-people/Frailty>

¹¹⁵ "Frailty is a clinical syndrome that focuses on loss of reserve, energy and wellbeing. Older people with frailty tend to present late and often in crisis to health and care services so their care may be hospital-based, episodic and unplanned. Frailty should be reframed as a long-term condition that can be managed proactively in primary and community settings by supported self-management and person-centred care. Nurses play a vital role as key workers, care co-ordinators and supporters to patients and their carers at all stages of the frailty trajectory."

Nurs Older People 2015 Oct;27(8):32-9. doi: 10.7748/nop.27.8.32.e732.

Reframing frailty as a long-term condition

Helen Lyndon 1

PMID: 26402213 DOI: 10.7748/nop.27.8.32.e732

<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/26402213/>

Nursing in the UK states that “research suggests that changes in the immune system, longstanding inflammation, and decline of the musculoskeletal and endocrine systems all contribute to the onset of frailty¹¹⁶.”

As the US NIH explains in the article *The Frailty Syndrome: Definition and Natural History*:

“Frailty is a common clinical syndrome in older adults that carries an increased risk for poor health outcomes including falls, incident disability, hospitalization, and mortality... Frailty is theoretically defined as a clinically recognizable state of increased vulnerability resulting from aging-associated decline in reserve and function across multiple physiologic systems such that the ability to cope with everyday or acute stressors is compromised. In the absence of a gold standard, frailty has been operationally defined by Fried et al. as meeting three out of five phenotypic criteria indicating compromised energetics: low grip strength, low energy, slowed walking speed, low physical activity, and/or unintentional weight loss.¹¹⁷”

This cumulative decline of overall health depletes the persons reserves until relatively minor stressor events, typically a fall, trigger disproportionate changes in health status¹¹⁸. Although the medical world is only beginning to fully research frailty there is clear research showing that unfortunately it is a marker for increased mortality in older adults¹¹⁹. The fears that you and your mother feel are serious halakhic

¹¹⁶

[https://www.rcn.org.uk/clinical-topics/Older-](https://www.rcn.org.uk/clinical-topics/Older-people/Frailty#:~:text=Frailty%20is%20not%20an%20illness,and%20reserves%20(Lyndon%202014).)

[people/Frailty#:~:text=Frailty%20is%20not%20an%20illness,and%20reserves%20\(Lyndon%202014\).](https://www.rcn.org.uk/clinical-topics/Older-people/Frailty#:~:text=Frailty%20is%20not%20an%20illness,and%20reserves%20(Lyndon%202014).)

¹¹⁷ Clin Geriatr Med. Author manuscript; available in PMC 2012 Feb 1.

Published in final edited form as:

Clin Geriatr Med. 2011 Feb; 27(1): 1–15.

doi: 10.1016/j.cger.2010.08.009

PMCID: PMC3028599

NIHMSID: NIHMS234476

PMID: 21093718

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3028599/>

¹¹⁸ Frailty in elderly people, The Lancet, VOLUME 381, ISSUE 9868, P752-762, MARCH 02, 2013

Dr Andrew Clegg, MD, Prof John Young, MBBS, Prof Steve Iliffe, MBBS, Prof Marcel Olde Rikkert, PhD, Prof Kenneth Rockwood, MD

Published: February 08, 2013 DOI: [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(12\)62167-9](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(12)62167-9)

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4098658/>

¹¹⁹ In one study published in 2019 Frailty was an independent predictor of 3-year death. “Compared with non-frail patients, 3-year death rates of frail patients were significantly increased (28.6% vs. 14.5%, $X^2 = 7.98$, $P = 0.005$). ... Compared to the no frailty group, frail patients had a higher risk of death (hazard ratio: 2.18, 95% confidence interval (1.27 to 3.74), $P = 0.005$) than those who were not frail. After adjustment for age, sex, education levels, BMI, marital status, and alcohol intake, the model was stable and also found that frail subjects had a higher risk of death compared to the no frailty group (hazard ratio: 2.09, 95% confidence interval (1.20 to 3.63), $P = 0.009$).”

Sci Rep. 2019; 9: 1207. Published online 2019 Feb 4. doi: 10.1038/s41598-018-38072-7 PMCID: PMC6362215 PMID: 30718784

The role of frailty in predicting mortality and readmission in older adults in acute care wards: a prospective study
Qiukui Hao, Lixing Zhou, Biao Dong, Ming Yang, corresponding author Birong Dong, and Yuquan Weil

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6362215/#:~:text=The%20relationship%20between%20frailty%20and%20all%2Dcause%20mortality&text=Compared%20to%20the%20no%20frailty,those%20who%20were%20not%20frail.>

concerns. These medical facts would halakhically categorize your mother as one whose life is in danger due to her Frailty¹²⁰.

The halakhic value of *Pikuah Nefesh*- Saving a Life- is paramount

The Torah states, “You shall keep My laws and My rules, by the pursuit of which human beings shall live (Lev. 18:5) and the midrash teaches “you shall live by them – not that you should die by them.”¹²¹ The action of saving a life overrides all the commandments in the Torah; for example, it supersedes the laws of Shabbat, Yom Kippur and *kashrut*¹²². One may transgress any prohibition in the Torah to save one’s life except for three¹²³ – worshipping idols, transgressing the incestual sexual prohibitions and committing murder¹²⁴. An adult Jew may not hesitate to override a prohibition to save a life for this value is built into the Torah and is a halakhic imperative; to not act is akin to bloodshed¹²⁵.

¹²⁰ in his article on Sabbath observance in a nursing home, <https://www.bmgasaf.org.il/lesson.asp?id=74>, qualifies an older adult that needs an attendant’s care and is bedridden as a *holel sheain bo sakanah*, however, that understanding does not seem to fit with the medical communities conception of frailty.

“הנה לגבי תשושים שמתקשים לתפקד לבדם ללא עזרה וכ”ש לגבי קשיש סעודי שלפי הבנתי מדברי שאלתו של כת”ר המדובר הוא בכה”ג שהדעת שבו היא איטית וחסרה מהרגיל וכן שאינו מסוגל לתפקד לבדו כגון באכילה ובלבישת בגדיו וכד’ וכן פעמים רבות אינו שולט בצרכיו ר”ל, והוסיף כת”ר שפעמים רבות יש לו מחלות נלוות, נלעני”ד דחשיב לפחות כחולה שאין בו סכנה. ואע”פ שבפשטות קיי”ל שגדר חולה שאב”ס הוא כזה שמצטער כל גופו או שמחמת מחלתו נפל למשכב, והרי אפשר שבחלק מאותם זקנים אינם שוכבים כל העת במטה ואפשר אף שאינם מרגישים צער בכל גופם, אמנם נלעני”ד שאין בכך מכדי להוציאם מגדר חולה שאב”ס וזאת משום שנראה שמה שאינם שוכבים כל העת במיטה אינו משום שאינם חולים בדרגת שאב”ס אלא משום שאין תועלת למחלתם במה שישכבו כל העת במיטה, ואף אפשר ששכיבה ממושכת במיטה תגרום להרעת מצב בריאותם (שהרי לא מדובר באדם צעיר וחסון שחלה וכעת זקוק למנוחה לתקופת מה ע”מ להתגבר על מחלתו), וכן מצאתי שכתב הגרשז”א זצ”ל (בספר שולחן שלמה סי’ שכח אות כג) שכאב חזק שהשכיבה אינה עוזרתו אך אם הייתה עוזרתו היה שוכב נ”ל שדינו כחולה שאב”ס.”

¹²¹ תלמוד בבלי מסכת יומא דף פה עמוד ב
וחי בהם - ולא שימות בהם.

¹²² משנה מסכת יומא פרק ח משנה ה
עוברה שהריחה מאכילין אותה עד שתשיב נפשה חולה מאכילין אותו על פי בקיאים ואם אין שם בקיאים מאכילין אותו על פי עצמו עד שיאמר די:

משנה ו
מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו אפילו דברים טמאים עד שיאורו עיניו מי שנשכו כלב שוטה אין מאכילין אותו מחצר כבד שלו ורבי מתיא בן חרש מתיר ועוד אמר רבי מתיא בן חרש החושש בגרונו מטילין לו סם בתוך פיו בשבת מפני שהוא ספק נפשות וכל ספק נפשות דוחה את השבת:

¹²³ See below about whether the prohibition of stealing can be overridden.

¹²⁴ תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף עד עמוד א
אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק: נימנו וגמרו בעלית בית נתזה בלוד: כל עבירות שבתורה אם אומרין לאדם עבור ואל תהרג - יעבור ואל יהרג, חוץ מעבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים. ועבודה זרה לא? והא תניא, אמר רבי ישמעאל: מנין שאם אמרו לו לאדם עבוד עבודה זרה ואל תהרג מנין שיעבוד ואל יהרג - תלמוד לומר וחי בהם - ולא שימות בהם.

¹²⁵ תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת יומא פרק ח:ה
תני הזרזי משובח והנשאל מגונה והשואל הרי זה שופך דמים תני כל דבר שהוא של סכנה אין אומר יעשו דברים בעכו”ם ובקטנים אלא אפילו בגדולים בישראל

רמב”ם הלכות שבת פרק ב הלכה ג
כשעושים דברים האלו אין עושין אותן לא ע”י גוים ולא ע”י קטנים ולא ע”י עבדים ולא ע”י נשים כדי שלא תהא שבת קלה בעיניהם, אלא על ידי ג גדולי ישראל וחכמיהם, ואסור להתמהמה בחילול שבת לחולה שיש בו סכנה שנאמר +ויקרא י”ח+ אשר יעשה אותם האדם וחי בהם ולא שימות בהם, הא למדת שאין משפטי התורה נקמה בעולם אלא רחמים וחסד ושלוש בעולם, ואלו המינים שאומרים שזה חילול שבת ואסור עליהן הכתוב אומר +יחזקאל כ”ג+ וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם.

Even when the threat to life is uncertain, *safek pikuah nefesh*, protecting people overrides prohibitions¹²⁶. Preserving life is so important one must prevent even the slightest chance of tragedy from occurring¹²⁷. The priority of concern for life overrides any prohibition¹²⁸ and becomes a mitzvah imperative¹²⁹. The critical need to save a life is obviously relevant if the person in danger stands before us with a direct threat to their life. However, even if the danger is not imminent, but it is prevalent¹³⁰ or a probable¹³¹ and predictable outcome of the situation if left without action¹³² then one must violate prohibitions to prevent

¹²⁶ משנה מסכת יומא פרק ח משנה ו
מי שנשכו כלב שוטה אין מאכילין אותו מחצר כבד שלו ורבי מתיא בן חרש מתיר ועוד אמר רבי מתיא בן חרש החושש בגרונו מטילין לו סם בתוך פיו בשבת מפני שהוא ספק נפשות וכל ספק נפשות דוחה את השבת :

משנה ז
מי שנפלה עליו מפולת ספק הוא שם ספק אינו שם ספק חי ספק מת ספק עובד כוכבים ספק ישראל מפקחין עליו את הגל מצאוהו חי מפקחין עליו ואם מת יניחוהו :

¹²⁷ שו"ת תשב"ץ חלק א סימן נד
ואין צריך לומר בדבר שיש בו ודאי סכנת נפשו' אלא אפי' ספק נפשו' דוחה שבת וא"צ אומד ולא רופא בקי אלא כל שיודע שיש בזה ספק נפשו' אי נסתפק לו אם יש סכנה בחולי זה מחלל עליו את השבת וא"צ הוראת ב"ד דת"ר מפקחין פקוח נפש בשבת והזריז ה"ז משובח ואינו צריך ליטול רשות מב"ד וכו' בפ"ב דיומא (פ"ד ע"ב) ואפי' לא יחיה אותו מסוכן מפני חלול זה אלא שעה אחת ואח"כ ימות מחללין עליו שבת אפילו בשביל שעה אחת מפני שגדול הוא לפני המקום הצלת נפשות אפי' הצלה מועטת כחיי שעה שאפי' שבת שהיא שקולה כנגד כל התורה מחללין עליה.

¹²⁸ תלמוד בבלי מסכת שבת דף קכט עמוד א
אמר ליה : הלכה כמר זוטרא, ספק נפשות להקל.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שכח סעיף י
וספק נפשות להקל.

¹²⁹ שו"ת יחיה דעת חלק א סימן סא
בסיכום : חולה שהרופא אומר שאם יתענה ביום הכפורים יש חשש ספק סכנה לחייו, חייב לציית לדבריו, ולאכול ביום הכפורים, שספק פיקוח נפש דוחה מצות עינוי של יום הכפורים. ואם החולה מחמיר על עצמו ומתענה, לא רק שאינו נוהג מדת חסידות, אלא אדרבה ענוש יענש בידי שמים על כך. ומצוה להסביר הדברים לחולה בטוב טעם ודעת על ידי רבנים בעלי השפעה ושב ורפא לו.

¹³⁰ חזו"א אהלות סי' כב סק"ב (יו"ד סי' רח אות ז)
בפ"ת סי' שס"ג סק"ה בשם הנו"ב והח"ס דאם יש חולה קמן מותר לנוולו משום פ"ג אבל אין חולה קמן אסור ואין החילוק בין איתא קמן לליתא קמן אלא אם מצוי הדבר דבזמן שמתרעין עלה [אף שאין בשעה זו חולה קמן] משום חולי מהלכת הו"ל כאויבים שצרו בעיר הסמוך לספר וכדאמר עירובין מ"ה א' ובתענית כ"א ב'

¹³¹ הרחבות לפניני הלכה שבת פרק כז - פיקוח נפש וחולה ב, א - חשש סכנה בעתיד
מחלה שעלולה להתפתח למחלה מסוכנת, מחללים שבת כדי למנוע את התפתחותה (שש"כ לב, ח). וכן כשיש חשש שאדם בריא יחלה במחלה מדבקת מסוכנת, מותר לחלל שבת כדי לבדדו (שש"כ לב, יג). אמנם לחשש רחוק שעוד לא נולד, אין חוששים (שש"כ לב, הערה ב). וכפי שאין מחללים שבת כדי לייצר תרופות כאשר אין סיבה מוצקה לחשש שבעתיד יחסר. וכ"כ בצ"ץ אליעזר ח"ח עמ' צא, שאין מחללים את השבת על מחלה שיש חשש רחוק שתתפתח לסכנה, כגון חום של 38 מעלות... ובמנחת שלמה ב, פב, יב, כתב שנראה שעריכת ניסוי בתרופות נחשב כ'חולה לפניני' ואין זה דומה לניתוחי מתים לצורך הרחבת ידיעות הרופא, שכן מדובר במחלות וחולים שכבר קיימים בעולם, וגם התרופה קיימת בעולם, ולכן הרי זה נחשב כפעולה ישירה של ספק הצלת נפשות ולא רק כדי להרחיב את המדע. ע"כ. וכל זה כמובן כאשר על ידי המלאכה בשבת יוכלו לזרז את יצור התרופה שיכולה להציל חיים.

¹³² שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רעו סעיף ה
בארצות קרות, מותר לא"י לעשות מדורה בשביל הקטנים ומותרין הגדולים להתחמם בו, ואפי' בשביל הגדולים מותר אם הקור גדול, שהכל חולים אצל הקור ; (ולא כאותם שנוהגים היתר אף על פי שאין הקור גדול ביום ההוא.

בעקבי הצאן סימן י סעיף אהערה 3
וכן בהא דקיי"ל, דהכל חולים אצל צינה, ולפיכך הי' רבנו יעקב מאורליי"ש אומר להנכרי להדליק האש ולתקנו בשבת (ע"י או"ח סוס"י רע"ו), ולא תמתינו עד שיצטננו ויחלו תחילה, אלא התירו שבות דאמירה לנכרי בכדי למנוע מעצמם מלהיות לחולים שאב"ס. ובס' מקראי קודש לימים נוראים (עמ' קמ"ח) בהערות הררי קודש הביא מחלוקת האחרונים בזה. ובפשוטו נראה להתיר, דומיא דחולה שיש בו סכנה, דמותר לחלל שבת באיסורי דאורייתא לרפאותו, או ולמנוע מהבריא מלהיות חולה שיש בו סכנה, והוה"נ בנוגע להיתרים הנוהגים בחולה שאין בו סכנה, דהכל אחד- למנוע עצמו שיבוא לידי מצב שכזה, או לרפאותו ולהחלימו אם כבר נכנס לכלל זה

the life-threatening outcome from occurring even if there is only a small chance of the danger becoming a reality¹³³.

Given that there is a clear and real danger to your mother's life if left unattended, due to her frail condition, we could argue that we should be stringent in the laws of saving a life¹³⁴ and lenient in the laws of *dina de malkhuta dina*. However, we can go one step farther and compound the general concern of frailty and its more ambiguous outcomes with your specific fear of your mother falling while getting in and out of bed or going to the bathroom at night.

Unfortunately, the risks that a fall for an older adult will require emergency or hospital care is significant¹³⁵. Hip fractures from a ground level fall are a likely occurrence in older adults. The majority of patients never fully recover and experience substantial deterioration in their daily activities. These fractures are associated with an increased mortality rate¹³⁶ even if they receive the proper care and are operated on

¹³³ עמוד הימיני עמ' 212

נמצאנו למדים כלל שגם פקו"י שעדיין אינו עומד לפנינו לא לגבי רגע זה ולא לאחר"כ אבל ברור לנו שיגיע הדבר לזה בזמן מן הזמנים אנו רואים אותו כאילו הוא כבר לפנינו. כי חובה של "וחי בהם" היא קיימת ועומדת לפנינו לא רק לגבי החיים של רגע זה אלא אנו מצויים ועומדים בזה גם לדאוג להצלת חיים שיצטרכו פעם להיות, אע"פ שאין אנו יודעים מתי ואיך... ולמדנו מכאן הלכה גדולה שגם הצלת נפשות שעתיד לבא, שאנו יודעים שזה יבא אי פעם הרי זה נחשב כאילו הוא כבר נמצאת לפנינו עכשיו ועלינו לעשות הכל כאילו הפקו"י לפנינו. ומעתה נראה שאין גם מקום לחלק במדת השכיחות של הדבר לעתיד לבא. שאפי' אם אין זה עלול לקרות אלא אחד מאלף דיה הצלה אחת של נפש אחד בזמן מן הזמנים בכדי להתיר ולחיים לעשות פעולות אלא של חילול שבת שהם בגדר מכשירים להצלה זו, שאם לא נעשה אותם אף ההצלה לא תצא לפועל.

We learn from here the rule that even *piku'ach nefesh* that is not before us, neither at this moment nor afterwards, but it is clear to us that it will arrive at some point in the future - we view it as if it were already before us. For this obligation of "And he shall live in them" is constantly before us, not only with respect to life at this moment, but rather we are constantly commanded to worry about the saving of life that will have to be in the future, even though we don't know when or how... It seems then that there is also no room to make distinctions based on the frequency of that which will come in the future. For even if there is only a one in a thousand chance of it occurring, the saving of one life at some time in the future suffices to allow and to obligate performing these actions of *Shabbat* desecration, which fall into the category of preparations for such rescue. (Rav S. Yisraeli, *Amud ha-Yemini*, p. 212)

¹³⁴ As was the method of R. Chaim Soloveitchik., *Ishim V'shitot* of R. Zevin (ed. *Kol M'vaser*, 2007, pp. 51-2)

מחמיר לפי הגדרתו של ר' חיים עצמו. וכך היה אומר: כלום אני מקיל באיסורים? אדרבה אני מחמיר בפקוק נפש.

¹³⁵ The CDC reports that "Each year, millions of older people—those 65 and older—fall. In fact, more than one out of four older people falls each year, but less than half tell their doctor. Falling once doubles your chances of falling again. ... one out of five falls causes a serious injury such as broken bones or a head injury.

Each year, 3 million older people are treated in emergency departments for fall injuries. Over 800,000 patients a year are hospitalized because of a fall injury, most often because of a head injury or hip fracture. Each year at least 300,000 older people are hospitalized for hip fractures. More than 95% of hip fractures are caused by falling, usually by falling sideways. Falls are the most common cause of traumatic brain injuries (TBI)." <https://www.cdc.gov/falls/facts.html>

¹³⁶ Ground Level Falls Are Associated With Significant Mortality in Elderly Patients, October 2010. The Journal of Trauma 69(4):821-5, DOI:10.1097/TA.0b013e3181efc6c6.

"Falls from height are considered to be high risk for multisystem injury. Ground-level falls (GLF) are often deemed a low-energy mechanism of injury (MOI) and not a recommended triage criterion for trauma team activation. We hypothesize that in elderly patients, a GLF may represent a high-risk group for injury and concurrent comorbidities that warrant trauma service evaluation and should be triaged appropriately. This is a retrospective study based on the National Trauma Data Bank. All patients with MOI consistent with GLF were identified. Demographics, type and severity of injuries, and outcomes were analyzed. We identified 57,302 patients with GLF. The group had 34% men, with mean age of 68 years $\pm$ 17 years and injury severity score of 8 $\pm$ 5. Overall mortality was 3.2%. There were 32,320 elderly patients (older than 70 years). The mortality in the elderly was significantly higher than the nonelderly (4.4% vs. 1.6%, $p < 0.0001$). The elderly were more likely to sustain long-bone fracture (54.5% vs. 35.9%, $p < 0.0001$), pelvic

immediately¹³⁷. For an older adult even a fall that does not result in a fracture can be very dangerous. In one study, almost 50% of non-injured fallers were unable to get up without assistance and 80% of those who fell did so when alone¹³⁸. Another study found that 30-40% of falls occur between the hours of 8pm and 8am and those night falls seem to be associated with more serious injuries¹³⁹. If an older adult experiences a “long lie”, minimally for an hour on the floor, where they are not able to get up themselves, they are at risk for dehydration, muscle and tissue damage, pressure injuries, hypothermia and pneumonia¹⁴⁰. Another study of people aged 65 and older found that one-quarter of those who lay on the floor for more than one hour went on to die within one year of the fall, five times as many as in an age- and sex-matched control group; and half of those who lay on the floor for more than one hour went on to die within the following six months, even without a direct injury from the fall¹⁴¹.

fracture (7.6% vs. 2.4%, $p < 0.0001$), and intracranial injury (10.6% vs. 8.7%, $p < 0.0001$). Multivariate analysis showed that Glasgow Coma Scale (GCS) score < 15 (odds ratio, 4.98) and older than 70 years (odds ratio, 2.75) were significant predictors of mortality inpatients after GLF. Patients older than 70 years and with GCS score < 15 represent a group with significant in-hospital mortality.”

¹³⁷ European Journal of Orthopaedic Surgery & Traumatology <https://doi.org/10.1007/s00590-022-03250-x> GENERAL REVIEW What do hip fracture patients die from? Spyridon Katsanos1 · Spyridon Sioutis4 · Lampros Reppas4 · Evanthia Mitsiokapa2 · Aikaterini Tsatsaragkou3 · Dimitrios Mastrokalos4 · Dimitrios Koulalis4 · Andreas F. Mavrogenis4
“Hip fractures in the elderly are associated with an increased mortality rate, even if they are operated within the recommended time window.... Hip fractures are common presenting fractures in the emergency department. Most hip fractures occur in the elderly; 52% of hip fractures occur after the age of 80 years and 90% after the age of 50 years. They usually occur after low energy trauma and minor injury such as fall from standing position, and are most commonly associated with underlying osteoporosis. Hip fractures have been associated with a high mortality and patients’ comorbidities that affect perioperative management and hamper their outcome.... In western societies, the incidence of hip fractures increases exponentially with age; women aged < 35 years have a rate of 2 fractures per 100,000 person-years, whereas women aged ≥ 85 years have a rate of 3032 fractures per 100,000 person-years. The rates in men are 4 and 1909 fractures, respectively. Hip fractures are very rare in younger people; in this age group, they usually result from high energy trauma such as a fall from height or motor vehicle accidents. As the number of elderly people in a population rises, a reciprocal increase is expected in the incidence of hip fractures in that age population. Unfortunately, the occurrence of a hip fracture in the elderly has life-changing consequences. The majority of patients never recovers completely, as well as they experience significant deterioration in daily activities, self-care, and mobility that precludes them from return to their pre-injury level of activities The mortality of hip fracture patients is also high; 11–23% of the patients die within 6 months postoperatively and 22–29% of the patients die within the first year from their injury [4, 5]. In general, early hip fracture surgery significantly decreases mortality; however, this is not always feasible because of the problems in organization and management associated with a public health care system and the comorbidities of the patients.”

¹³⁸ Inability to get up after falling, subsequent time on floor, and summoning help: prospective cohort study in people over 90 BMJ 2008; 337 doi: <https://doi.org/10.1136/bmj.a2227> (Published 17 November 2008) Cite this as: BMJ 2008;337:a2227

¹³⁹ Time Spent on Floor After Falls of Frailty People Overnight (NoDelayFall)
<https://clinicaltrials.gov/ct2/show/NCT03116386>

¹⁴⁰ https://www.physio-pedia.com/Long_Lie#cite_note-6

“Falls are associated with significant mortality and morbidity. ...Getting up from the ground after a fall is a challenge for the older adult, with or without sustaining an injury in the fall. Tinetti et al reported 47% of non-injured fallers were unable to get up without assistance. Those who have fallen often end up in emergency departments for assessment where 20% of fallers have been found to have been on the ground for more than an hour....In a one year follow up study of 110 “oldest old” adults > 90 years, 59% ($n=66$) were found on the floor at some stage. Eighty percent of those who fell were unable to get up. Eighty eight percent of those who fell were alone.”

¹⁴¹ How dangerous are falls in old people at home? D Wild, U S Nayak, and B Isaacs Br Med J (Clin Res Ed). 1981 Jan 24; 282(6260): 266–268. doi: 10.1136/bmj.282.6260.266. PMID: 7679979
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1504022/>

The danger associated with falling is recognized in the halakhic discourse. *Hatam Sofer* permits a kohen who suffers from epilepsy to touch a Christian relic as a possible cure even though he will violate the biblical prohibition of becoming *tameh* due to the dangerous nature of falls which occur with his condition. His only concern is that the remedy's success is doubtful¹⁴². Other *poskim*¹⁴³ and responsa also discuss the needs of a person with epilepsy and rule that he may take his medicine on Yom Kippur¹⁴⁴ in the course of the discussion Rashi is cited as a support of the idea that falling is dangerous and can lead to death¹⁴⁵.

The halakhic paradigm of the person with epilepsy is applied to other situations where falling could be dangerous. Rav Dovid Tzvi Hoffman rules that a 13-year-old boy with spinal cord paralysis can go to a hospital for treatment where he will have to eat non-kosher food. In his legal deliberation besides the danger of his situation he takes into account that if the boy falls there might not be anyone to help him up again¹⁴⁶. Rav Ovadia Yosef asserts that a blind person is like a person with epilepsy, and one would not assume that they would just sit in the house all day and not go out. As when they do leave the home they encounter danger such as crossing a road or climbing stairs it is *pikuah nefesh* to save him from the state of blindness¹⁴⁷. In the area of older adults there are *poskim* who rule that a person with Alzheimer's (or a

¹⁴² שו"ת חתם סופר חלק ב (יורה דעה) סימן שלט
ע"ד כהן שיש לו חולי נכפה ר"ל מסוכן מאוד לפעמים נופל באחת הפחתים ובא באש ובמים ונמצא בספר שיתן ידו ליד ערל מת ויאמר לחש קח ממני החולי שאינו מזיק לך ולי אתה מטיב וכבר ניסה אי' רפואה זו ונתרפא ועתה נפשו בשאלתו אם הכהן מותר לסמוך לטמא עצמו במגע על מת ערל.

הנה כיון שיש סכנת נפשות בהחולי אם ה' הרפואה בדוקה ואתמחי גברא וקמיעא פשוט שאין לך דבר שעומד בפני פקו"נ = פקוח נפש = אך מסתפק מעלתו שנראה לו שאין הרפואה בדוקה כ"כ אי יש לסמוך על הספק.

¹⁴³ ט"ז יורה דעה סימן פד
(כד) (פמ"ג) שרף כו'. רש"ל העתיק בשם תשובת ר"י על נכפה שהיא כמכה של חלל ומותר להאכילו מאכל שיש בו שרץ עוף אם הרפואה בידוע ואם לאו אסור ואם ביטל העובד כוכבים הרפואה בס' מותר :

¹⁴⁴ שו"ת הרי בשמים חלק ב (מהדורא תניינא) סימן קצב
נשאלתי מק"ק דאלינא בחולה נכפה ר"ל זה כמה שנים ורופא א' מומחה לרבים מצא לו רפואה בדוקה שנתרפאו ממנה כמה אנשים והוא גם הוא מעת אשר החל לעסוק בהרפואה הזאת עלתה ארוכה לו וזה שנה תמימה הוא שותה המעדיצין הלז שלש כפות א' בבוקר וא' בצהרים וא' בערב וחזקה עליו אזהרת הרופא שלא יעבור עליו יום א' מבלי שתות המעדיצין הלז שאם יחסר יום א' תשוב המחלה לאיתנה ושאל השואל אם יש להתיר לו לשתות המעדיצין ביו"כ הבעל"ט אי"ה וזהו תשובתי :

הנה מבואר באו"ה כלל נ"ט בשם מהר"ל בענין חולה נכפה שרצה עכו"ם להאכילו שרץ העוף כ' שם להתיר דהוי כחולה ש"ב סכנה ואף שמסיים שם ואם אין הרפואה ידועה אין בידי להתיר והובא כן במג"א סי' שכ"ח סק"א הנה באמת בפמ"ג בא"א שם תמה בזה דלמה בענין ידוע הרי גם אי מספקא לן הא ספק פ"נ להקל. ובשו"ת עטרת חכמים מהגאון מלייפניק ז"ל חאה"ע סי' ל' כי ליישב דבעובדא דאו"ה מיירי שאמר הרפואה דאכילת שרץ עכו"ם שאינו רופא אבל באם אמר עכו"ם רופא רפואה זו אפי' יהי ספק בסכנה וספק ברפואה ג"כ מותר דגדול כח הצלת נפש מישראל ע"ש ... ועב"י יו"ד סי' רכ"ח שמביא שם תשו' הרשב"א לענין מי שנשבע עד"ר שלא לשחוק שמתיר לשחוק כשאוחזתו רוח רע לפרקים כששחק יום א' ונוח לו דהוי פיקוח נפש ע"ש וכ"ה בש"ע או"ח סוסי' רפ"ח דנרדף מפני רוח רעה הו"ל חולי ש"ב סכנה .. דהתם הוי סכנה כפירש"י תענית כ"ב : שנכנס בו רוח שידה ורץ והולך ושמא יטבע בנהר או יפול וימות ע"ש ולכך הוי י"ב סכנה ... אבל נכפה הוי י"ב סכנה ויכולין להתיר להחולה נכפה הנשאל לפנינו לשתות המעדיצין ביו"כ ומטרדת הימים הקדושים הבעל"ט דברי מעטים.

¹⁴⁵ רש"י מסכת תענית דף כב עמוד ב
מפני רוח רעה - שנכנס בו רוח שידה, ורץ והולך, ושמא יטבע בנהר או יפול וימות.

¹⁴⁶ שו"ת מלמד להועיל חלק ב (יורה דעה) סימן לב
אלה : נער אחד בן י"ג שנה יש לו זפונאל - לאהמונג /שיתוק בחוט השדרה/ אי מותר ליתנו לבית רפואה לרפאותו אף שמוכרח לאכול שם מאכלות אסורות.
תשובה :

גם מה שכי' השואל שיש לחוש לסכנה שאם יפול אין איש להקימו יש לו מקום בדברי הפוסקים שכתבו דנכפה הוי חולי שיש בו סכנה משום דלפעמים נופל במקום סכנה ונהרג (כן הובא בספר ארחות חיים סי' שכ"ח אות ז' בשם הג' מיימוני פ"ד ממ"א ובאו"ה כלל נ"ט בשם תשובת מהר"ם).

¹⁴⁷ שו"ת יביע אומר חלק ג - יורה דעה סימן כג
(ל) ונראה דאפי' למי"ד דנכפה חשיב חולה שיש בו סכנה, מפני שפעמים שמסתכן ונופל למים או לאש, ... ויש סכנה ממשית גם לסומא, ולכן מקרי פקוח נפש לרפאתו מעיורון, משום שלא יתכן שהסומא ישב תמיד בבית, וכשעובר ברחוב אורבות לו סכנות שונות, וגם צריך לעלות ולרדת במדרגות, ואין הסכנה נמנעת, ולכן יש לדון בו דין פקוח נפש כמו בנכפה.

blind person) can be compared to a person with epilepsy for the fear of falling and accidentally endangering themselves is similar. They qualify a person with Alzheimer's as a sick person in danger¹⁴⁸ for they can inadvertently endanger themselves¹⁴⁹. This model of the person with epilepsy also fits our situation of older adults who are at a high risk for falling and endangering themselves either due to a fracture or because they are alone and lack the strength to get up off the floor. Their situation is certainly one of *pikuah nefesh* and one may transgress prohibitions to ensure their health and safety.

Does Saving a Life override the prohibition of stealing?

As we stated above the need to save a life overrides all the prohibitions in the Torah except for three. As such your mother's need should clearly override the prohibition of stealing by neglecting to pay taxes¹⁵⁰. However, there does exist a minority view that one may not steal to save a life¹⁵¹ and there is a general concern that one may not save oneself with the money of another¹⁵². If one is stealing to save oneself then the normative halakha is that one must pay back the value stolen if and when one is able¹⁵³. However, if one is stealing to save the life of another, as in your case, then this act is permissible without the need to compensate the one who has been robbed¹⁵⁴.

Does one need to do everything possible to avoid transgressing?

Some people might suggest that rather than evade taxes, you could simply move your mother into your home or a nursing facility. According to R. Shlomo Zalman Auerbach, in a case of saving a life, one is not

¹⁴⁸ בשו"ת בנין צבי מייזליש (ח"א סי' נג ס"ק ה), כתב שבשוטה ודאי שיש להתיר מטעם דהוי כחולה במחלת הנפילה כיון שלפעמים מסתכן וסיים בה "ולפי"י יש לצדד ולומר דגם סומא חשיב בכלל אלו דפעמים מסתכן ע"י שאינו רואה לאן הולך והוא בכלל דאפשר שיבוא ע"י לידי סכנה ומותר לחלל שבת כדי להצילו מעירורו", ומשמע שהוא היתר כללי וכמו בעירור שא"צ שיהיה בו רצון לפגוע בעצמו ע"מ להגדירו כחולי של סכנה אלא די במה שאינו יכול לשמור על עצמו מסכנה, ה"ה לשוטה שאינו יכול לשמור את עצמו כחולה אלצהיימר וכדי (אלא שהבנין צבי סיים בא "ולהלכה למעשה צ"ע בזה").

149

וסייעתה לדברי דמצאתי להגר"י זילברשטיין שליט"א (שיעורי תורה לרופאים ח"ד עמ' 94) שכתב בשם חמיו הגר"ש אלישיב זצ"ל "כשם שחולה במחלת הנפילה קבע החת"ס דנחשב למסוכן, מטעם דיכול ליפול וליהרג, כך גם בשגעון. למרות שהוא מוחזק שלא יהרוג את עצמו או את אחרים, בכל זאת מסוכן הוא, כי אין לו חוש ודעת לשמור על חייו ועל בריאותו [ומסוגל הוא לדוגמא לעבור ברמזור אדום מבלי לשים לב שיכול ליהרג, הוא לא יודע לשמור על עצמו מצוינים ופחים וכד'] ולכן חסרון הדעת נחשב למצב של סכנה". וממילא לפי דברי הגר"ש א"א אפשר שכל חולה אלצהיימר ר"ל נחשב כפקו"נ כיון שאינו יכול לשמור על עצמו מלהגיע לכדי סכנת חיים, וכ"ש בצירוף שיטת הגר"ח מברסקי והבית יצחק הנ"ל (שעצם השגעון חשיב פקו"נ) אפשר שיש להחשיב כל חולה אלצהיימר (והדומים לו) כחולה שיש בו סכנה (להתיר לצורכו לעבור על איסורי דאורייתא בצורה המותרת וכדלקמן)

¹⁵⁰ רמב"ם הלכות חובל ומזיק פרק ח הלכה ד

+/השגת הראב"ד/ וכן בדין שאין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש ומאין יתחייב לו זה שימות בשביל ממון חבירו

שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק א סימן ריד

בטבל של אחרים שמותר לאכול מצד פ"ג אם יכול להפריש תו"מ

...לפי"נ רק דאף שאינו שלו מותר לגזול ולאכול את של אחרים משום דעל כל עבירות שבתורה הדין דיעבור ואל יהרג ואל ימות ...

¹⁵¹ The view of R. Meir in BT *Ketubot* 19a and Rashi

¹⁵² See BT *Baba Kama* 117b

¹⁵³ שולחן ערוך חושן משפט הלכות גזילה סימן שנט סעיף ד

אפילו הוא בסכנת מות וצריך לגזול את חבירו כדי להציל נפשו, צריך שלא יקחנו אלא על דעת לשלם (וע"ל סי' ש"פ סי"ג)

¹⁵⁴ שולחן ערוך חושן משפט הלכות נזיקין סימן שפ סעיף ג

רודף שהיה רודף אחר חבירו להרגו, או אחר אחת מהעריות לאונסה, ושבר כלים, בין של נרדף בין של כל אדם, פטור, שהרי הוא מתחייב בנפשו, שכיון שרודף התיר עצמו למיתה ולכן פטור מהתשלומין. ואם הנרדף שבר כלים של רודף, פטור, שלא יהא ממונו חמור מגופו. ואם היו של אדם אחר, חייב, שהמציל עצמו בממון חבירו, חייב. (וע"ל סי' שני"ט ס"ד). ואחד שרודף אחר הרודף להציל את הנרדף, ושבר כלים בין של רודף בין של כל אדם, פטור, כדי שלא יבואו מלימנע מלהציל את הנרדף.

required to inconvenience oneself so as to avoid transgression. Rabbi Auerbach rules that one can light a fire or boil water for a seriously ill patient on shabbat even though one could get those items from a neighbor, if in doing so it will inconvenience the neighbor by waking them up¹⁵⁵. He learns that one has no obligation to cause oneself pain to prevent doing an action that is permissible to do to save a life from the law that it is permissible to kill a burglar on shabbat as opposed to allowing one's property to be stolen to avoid desecrating shabbat¹⁵⁶. Similarly, if one sees electrical wires down on shabbat one can call the electric company to fix them as opposed to being required to inconvenience oneself and stand there till the end of shabbat to prevent people from approaching the potential danger without transgressing in any manner¹⁵⁷. R. Auerbach clearly rules that one must do whatever action is necessary so as to preserve life even if one must transgress biblical prohibitions. However, the commandment of *pikuah nefesh* does not require one to suffer financial loss or undue burden of action or time in order to obviate the necessity for a physical act which violates halakha.

As you are already supporting your mother up till your financial limit there is no requirement for you to additionally inconvenience yourself, your family, or your mother by moving her into your home and taking over her evening care.

Summary conclusion of *Pikuah Nefesh*

Your mother's health needs that require her to require a caregiver are a legitimate halakhic concern that is paramount. Your mother, as an old older adult (over the age of 85), has the progressive syndrome of frailty and there is a genuine and real concern that if she falls, when alone in the evening, she may seriously injure herself in a manner that, God forbid, would lead to her death. For this pressing reason of *pikuah nefesh* it is halakhically permissible to override prohibitions and pay the caregiver in cash so that your mother will have the care she needs in the evening hours. There is no need for you to force an alternate solution so as to avoid this situation and you are not required to additionally inconvenience yourself and your family physically or financially by having your mother move in with you so as to avoid paying the caregiver.

¹⁵⁵ שמירת שבת כהלכתה פרק לב
כה. ומוותר להדליק את האור בשביל החולה שבסכנה אף אם אצל שכנו ישנה מנורה דלוקה, אלא שהעמדתה לרשות החולה תגרום לשכן צער וסבל גדול, כגון ששכנו ישן ויש צורך להעיר אותו (קסו).

¹⁵⁶ שמירת שבת כהלכתה פרק לב
(קסו) ואף להסוברים ששבת רק דחוייה, ולא הותרה, אצל פקו"נ, מ"מ אין חיוב להצטער אלא בשביל הצלת נפש ולא כדי למנוע מלאכה הנעשית בהיתר לצורך פקו"נ, וכמו שמותר לכל אדם להרוג בשבת את הבא במחתרת לגנוב ממון חברו, ואין עליו שום חיוב לפייסו בממון כדי למנוע רציחה וחילול שבת. וגם נראה, דאף אם בפקו"נ רק דחוייה היא בשבת ולא הותרה, מ"מ משום חומרא להצלת נפשות, כמעט שעשו אותו ברוב המקומות כאילו ממש הותרה. וגם נראה, דבנ"ד אפשר דיש לחשוש שיהיו ח"ו כאלה אשר ימנעו מלהיכנס אל חושיב"ס כדי שלא יצטרכו ליתן לו את הנר והמים החמים שלהם. ... כל זה שמעתי מהגרש"ז אויערבך שליט"א, וע"ע בהשגתו של הגר"פ עפשטיין זצ"ל על קונטרס הרפואה בסידור מנחת ירושלם הערה 11 ומש"כ עליו הגרש"ז שליט"א ב"מוריה" סיון תמוז תשל"א.

¹⁵⁷ שמירת שבת כהלכתה פרק מא
כב. חוטי חשמל שנפלו ברחוב ויש חשש שיגע בהם אדם, מותר להזעיק את חברת החשמל על מנת להפסיק את הזרם, ואין חיוב, מעיקר הדין, לעמוד שם במשך כל השבת כדי להתרות בבני אדם לבלי יגעו בחוטים ויבואו לידי סכנה (סה), ומכל מקום המחמיר לעמוד שם - תבוא עליו ברכה.
(סה) שמעתי מהגרש"ז אויערבך שליט"א דכמו שמצאנו שמותר לכבות גחלת כדי שלא יזקוק בה רבים, סי' שלד סע' כז, ואף להאוננים הסוברים שיש בזה איסור תורה (עיין בשבת מב א ב"ח וברשב"א שם), אפ"ה לא נזכר דמחייבין אותו לעמוד שם כל היום ולהזהיר את הרבים, וכדלעיל פ"ב הערה קסו, וע"ע בהשגתו של הגר"פ עפשטיין זצ"ל על קונטרס הרפואה. בסידור מנחת ירושלם הערה 12, ומה שהעיר עליו הגרש"ז אויערבך שליט"א ב"מוריה" סיון תמוז תשל"א.

Conclusion:

We can all relate to and understand the deep emotional pain you describe in your letter— your worry as you witness your mother exhaust her resources and need more and more care. . Just as Yehuda said to Yosef, to protect Yaakov, “Let me not be witness to the woe that would overtake my father! (Gen. 44:34) you too would like to do everything that is in your capabilities to protect your mother and ensure that she has the best care possible in the manner that brings her the most dignity and honor. Your behavior is a true embodiment of the service of honoring one’s parents.

In the ideal situation, you would be able to both provide for your mother and pay the care worker appropriately without neglecting to pay the required taxes. Obviously, it is best from both a Torah perspective and for the benefit of society to pay all taxes. One should avoid the prohibitions of stealing and lying and fulfill “*ratzon HaTorah*” to do what is good for society. We hesitate to write any permission to be lenient on taxes at all, because while it may be permissible in your very extreme circumstance, it sets a dangerous precedent for others to read an overarching *heter* where one does not exist.¹⁵⁸

However, our world is flawed and your specific situation is of great need- both yours financially and your mother’s need for dignity and proper life-saving care. Luckily, you have a solution that will work for you. You have found a caregiver you trust, which is challenging in today’s market. Yet she will only work the hours you need, if she can be paid in cash.

Because of your mother’s concerning health needs and the halakhic value of even a *safek pikuah nefesh* being paramount, added with the desire to respect her request to age at home with dignity, reflecting the halakhic value of *kavod habriot*, it is permissible to agree to your caregiver’s request and pay her for those extra evening hours in cash, knowing that means that the proper taxes will not be paid. These overarching meta-halakhic principles and values, germane to your specific case, are what have motivated us to rule leniently, despite our discomfort, in the areas of *dina demalkhuta dina* and rely on the technical halakhic position that evading taxes is not a violation of the biblical prohibition of stealing but rather not repaying the loan owed to the government, combined with other arguments for leniency, such as the widespread non-compliance with this law and the larger interest of the state in your mother’s proper care. Paying taxes is a core Jewish value, reflecting communal responsibility and loyalty to our larger community, and we strive to live a value-based Torah lifestyle. However, in this situation, the Torah values of the sanctity of life and the dignity of all human beings take precedence. As was quoted above in the name of R. Chaim Soloveitchik- We are not being lenient in *issurim*, prohibitions, just stringent in *pikuah nefesh* and *kavod habriot*.

¹⁵⁸ עקידת יצחק בראשית שער כ (פרשת וירא)
אמנם החטא הקטן כשיסכימו עליו דעת הרבים והדת נתנה בבתי דיניהם שלא למחות בו הנה הוא זמה ועון
פלילי וחטאת הקהל כלו

שו"ת משיב דבר חלק ב סימן מד (תשובת הנצי"ב)

בשלמא אם היה איסור קל שלא מצד חשש אחרים שפיר נימא דמוטב דתעבור על איסור קל ולא תבא לידי חמורה,
אבל זה האיסור קל אינו אלא משום חשש שאחרים יכשלו בה וקלקול הרבים אין לנו רשות להתיר בשביל תקנתה
של אשה זו...

Your case is a very extreme situation, painting an absolute conflict between tax evasion and human dignity and *pikuah nefesh*. You and your mother are experts in your reality. But for other families, there may be ways to work around the financial problem. Certainly, paying for one's parents' care, including the taxes for their helpers, justifies all of a families' *tzedakah* budget. We encourage children to speak directly to their parents about their wants, needs and desires. A parent, who lives at home, might also be able to manage well enough in an assisted care facility. Dr. Tia Powell, author of *Reimagining Dementia*, (tape 10–not sure what chapter/page) suggests that while some caregiving partners couldn't consider putting their spouse in an institution, they themselves might even have preferred to go to one so as not to be a burden on others. Institutions have many advantages and need not be considered a dereliction of duty. Seniors are often afraid of change, but an external push to change can sometimes be to their advantage. This option could potentially be less financially burdensome than a home caregiver, often relieves loneliness, and would allow one to comply with all the laws, which is the halakhic ideal. In any situation where a child is helping care for an older adult, we strongly recommend seeking out a trained geriatrician or geriatric doctor. There are many things one can do to prevent or try to reverse frailty and to avert falls. Older adults have unique health needs that are only now being fully understood by society and they should be given every possible opportunity to age with grace, strength, and good health.

The situation for older adults in the USA is a disgrace. An outsized percentage of the senior population in America live in poverty. Regarding healthcare, in particular with Medicare, those in poverty are actually in a better circumstance than their middle-class compatriots who are caught between a rock and a hard place when trying to pay for care. If societies are judged by how they treat the weakest among them, America is due for a reckoning. As Jews, who care about our society and all those who live in it, we should work towards policy changes in areas which affect older adults, including granting tax credits for paying home health aides. Such an action would greatly incentivize the full payment of social welfare taxes to the great benefit of the entire sector. The current [Tax Credit for Elderly Dependent Care](#) and the [Medical Care Tax Deduction](#) are a step in the right direction and should be expanded. We look forward to a day in which elders sit together on park benches in equal dignity, while children play in the courtyards of Jerusalem, in full realization of the prophecy of Zecharia 8:4.

כִּאִישׁ אֲשֶׁר אָמַן תִּנְחַמְנוּ בּוֹ אֶנְכִּי אֶנְחַמְכֶם וּבִירוּשָׁלַם תִּנְחַמּוּ: יְשִׁיעֵהוּ נָו

As a mother comforts her child So I will comfort you; You shall find comfort in Jerusalem.

Psak:

Like honoring your parents and workers, paying taxes is a moral and halakhic imperative which can only be overridden in extreme situations. The situation you describe of risk of extreme human indignity and danger to human life meets that criteria. However, in an emergency situation such as this, you may pay a home health aide “privately” for extra hours of work a week, on top of their regular legal salary, so that your mother receives the proper and essential care that she needs to remain both healthy and happy.